

www.e-rara.ch

Rerum Scoticarum historia

Buchanan, George

Traiecti ad Rhenum, 1697

Zentralbibliothek Zürich

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-51098>

Liber decimus quartus.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelnformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Ita, paululum represso implacabilis hominis odio, res in ea parte compositæ.

LIBER DECIMUS QUARTUS.

C10. D.
xv.

HIC erat in Scotia rerum status, cum Joannes, Dux Albinus, decimo tertio Calendas Junii, anno millesimo quingentesimo decimoquinto, Britannodunum appulit, summa cum omnium bonorum gratulatione; quippe qui, in ejus magistratu, res tranquilliores, & juris æquabilitatem sperabant: ac frequenti Nobilitate de ejus imperio latum, ex Ordinum decreto patrimonium ei redditum. Dux Albinus, & Marcix Comes declaratur, & Prorex, usque ad maturam Regis ætatem, creatur. Jacobus item, proximi Regis Nothus, Moravix Comes vocatur, juvenis, qui summam de se spem conceptam sua virtute longe superavit. Spem de Prorege præceptam vehementer confirmavit, in ipsis prope comitiis Petri Maufacti supplicium. Erat is latro insignis, qui, post multa crudeliter & nefarie perpetrata per licentiam superioris biennii, eo provectus erat audacix, ut in aula quoque Regia palam versaretur. Ejus pœna inexpectata adeo rerum statum subito mutavit, ut facinorosi fugam & latebras spectarent: boni autem animos erigerent: ac repente rerum facies, velut è turbida tempestate, cœpit in summam tranquillitatem converti. Joannes Hepburnus, interea, in aures atque animum Proregis, per amicos ejus, quos muneribus occulte coluerat, obrepfit: & delationibus, & simulatione quadam intelligentiæ moris patrii, apud hominem rerum Scotticarum ignarum ita se insinuavit, ut prope soli, de rebus majoribus, haberetur fides: is autem à Prorege per Scotiam universam, ut, de delictis eorum, qui vulgus oppressum prope servorum tenebant loco, inquireret, hac sibi maxime ratione paravit fidem. Primum, quæ essent in singulis regionibus aut novæ discordiæ, aut veteres inimiciæ, ostendebat: quæ factiones item, & qui principes earum essent: & hæc quidem satis fere (ut quæ omnibus nota forent) narrabantur. In Humium vero, pro ut occasio se dabat, qui de ejus impotentia quererentur, excitabat & partim veris, partim confictis criminibus, aures adversus omnem purgationem occludebat. Ceterum, toto fere Regno perlustrato, cum explicasset diserte singularum inter se familiarum cognationes, affinitates, & fœdera, persuasissetque, neminem honestiore loco natum, quantumvis sceleratum, sine multo-

multorum offensione posse opprimi : neque id tam , ob inimicitias & propinquorum conspirationes , quam , quod delictorum poena ad paucos , exemplum ad innumeros pertineret , quos ex inimicis , culpæ similitudo & par metus poenæ plerunque redderet amicos : in tantas autem , & tam late sparsas factiones , viribus domesticis non posse animadverti : rogandum esse Regem Gallorum , ut majores copias , ad hanc frangendam contumaciam , mitteret : eam quoque rem non magis ex usu terræ Scoticæ , quam rei Gallicæ esse : interim vero factionum capita aut deprimenda , aut (si fieri posset) esse tollenda : idque ea prudentia , ne plures , sese peti , opinentur. Capita vero , in præsentia , tria præcipua esse. Eorum , Archibaldum Duglassium in flagrantissima apud vulgus gratia esse : ob multa enim majorum merita , erga rem Scotticam , nomen ejus gentis maxime esse populare : præterea , & juventæ flore , & Anglicæ affinitate subnixum , majores privato spiritus gerere. Humium vero sua potentia gravem , ac , longinquitate temporis confirmatum , magis esse formidabilem. Ibi non contentus , quæ , adversus Proregis patrem & patruum , facta ab Humiis essent , invidiose commemorare , quorum omnium cum Heburni essent participes , tamen invidiam in solos Humios conferebat : & cessatio , in prælio proximo adversus Anglos , & rumores invidiosi , de morte Regis , magna cum asseveratione , & Noramæ instauratio , eo dissimulante , sæpe repetuntur. Formanus neque propinquis , aut generis claritate erat per se metuendus , in quamcunque tamen partem se inclinasset , magnam accessionem facturum videbatur , cunctis Regni opibus in unam domum congestis : eum enim posse , vel præsentem partium inopiam pecunia sublevare , vel pollicitatione (quia omnia in ejus potestate tum essent) multos , ad consiliorum commutationem , allicere. De Formano , leviolem Heburni auctoritatem reddebant nobiles inter eos inimicitæ , nec ejus opes invidiosæ erant , quas , magis gaudebat , largiendo profundere , quam apud se fervare : nec genus ullum hominum æque muneribus colebat , ac Proregis comites Gallos : nec tam ulli se factioni adjungere studebat , quam universos benevolentia complecti. Ceterum altius in animum Proregis penetravit , de Præfecto limitum , suspicio , quam ejus ab Humio averfa voluntas , & in congressibus , vultus minus , quam antea , familiaris quodammodo prodebat. Itaque post paucos menses Alexander Humius , non pro sua spe à Prorege acceptus , cœpit , cum Regina ejusque marito secretas coitiones facere : in quibus Humius fortunam publicam graviter deplorabat , quod Rex , in ea ætate , quæ sua ma-

la intelligere non poterat, incidisset in manus hominis, exulis, in exilio nati, & educati: cujus pater, prava ambitione, Regnum fratri majori præripere tentasset: hic cum proximus hæres Regni sit, quis non videat, id tantum eum spectare, ut, ordinatis pro arbitrio rebus aliis, puerum innoxium è medio tollat, ac Regnum in se transferat: & quod pater ejus impie meditatus fuerat, ipse per summum scelus perficiat? Unam esse periculi vitandi rationem, si Regina cum filio in Angliam discedat, sese, suaque omnia fratris fidei committat. Hæc, ad Proregem delata, cum facile credita essent, homo natura acerrimus, & qui, in rebus conficiendis, celeritate summa uteretur, præsentibus tantum copiis fretus, eorum conatus prævenit: arcem Sterlini, & cum ea Reginam, in potestatem suam redegit: Regi sacramentum palam dixit: sub mota Regina & Duglassius, ex procerum decreto, præter Joannem Areskinum, arcis præfectum, tres supremi Ordinis viros, summa fide & integritate, qui Regis educationi præessent, adhibuit, ut sibi per vices succederent, addita etiam, adversus vim & fraudes, custodia. Sub hæc, Humius cum fratre Gulielmo in Angliam secessit. Duglassius cum uxore tantum morati, dum Henrici voluntatem scirent, eos consequuntur, atque apud Harbotillam in Northumbria subsistere jubentur, donec prolixius eis, de sua voluntate, significaret. Joannes interea, graviter de eorum discessu commotus, statim legatos in Angliam misit, qui se Henrico purgarent, nihil commissum, cur aut Regina sibi ab eo metueret, aut alieniore erga eum esset animo: neque ceteris, ejus fugæ comitibus, quicquam à se factum, quo minus, & patria libertate, suisque bonis frui possent. Hæc publice ad Regem. Nec interea Humii & Duglassio, per ipsorum amicos, reditum suadere, fidem interponere, omnia liberalissime polliceri desiit, donec eos in suam sententiam pertraxisset. Ceteris igitur domum revocatis, Regina tum maxime gravida, & instante partu, ibi necessario relicta, filiam Margaritam peperit, de qua suo loco nobis erit dicendum, cum autem, itineris laborem pati posse, visa est, suppellestile Regia & comitatu, ab Aula, ad eam missa, Londinum est profecta: ibique ab Henrico fratre, & Maria sorore (quæ, defuncto marito, Ludovico Franco, non ita pridem ad suos redierat) honorifice & amanter est recepta. Nec suspiciones tamen, in Scotia jamdudum ortæ, aut Reginæ discessu, aut comitum ejus reditu, magnopere fuerunt levatæ: nam Galvinus Duglassius, Comitis Angusæ patruus, & Patricius Panitarius, qui superiori Regi fuerat ab epistolis, & Joannes Drumundus, sive Drumenius, suæ familiæ princeps, alius alio fuerunt relegati. Alexander autem Humius, in jus, ad conventum publicum,

blicum, duodecimo die mensis Julii, anni M. D. XVI. voca. M. D. XVI. tus, cum non paruisset, damnatus, bonaque ejus fisco adjudicata. Ille ea (ut rebatur) contumelia ferocior factus, ut metu metum discuteret, vel immisissis latronibus, vel excurrere permissis, vicinos magnis calamitatibus affecit. Adversus hos conatus, decem equitum peditumque millia Proregi decreta, ut eum aut caperet, aut Regno pelleret. Sed antequam ad manus veniretur, Humius, amicorum suafu, in Proregis fidem se dedit: ac Edimburgum ductus, Comiti Araniae, Jacobo Hamiltonio, suae sororis marito, datus est custodiendus, poena perduellionis denunciata, si eum dimitteret: sed ea res praeter omnium expectationem cessit. Nam Humius Hamiltonio persuasit, ut secum una discederet, & facta conjuratione, rerum administrationem ipse susciperet, ut qui proximus, post superioris Regis liberos, esset haeres, nempe, è Jacobi Tertii sorore genitus: æquiusque esse, ut ille proximum à Rege locum teneret, quam Joannes, è fratre quidem, sed exule natus, & cetera plane peregrinus: cum quo ne linguae quidem commercium esset. Hæc Prorex cum rescisset, ad Hamiltonum arcem diruendam, profectus, admotis machinis, intra biduum, eam deditione recepit. Humius interea, factis è Marcia excursionibus, vicinisque regionibus spoliatis, Dumbari oppidi magnam partem ferro flammaque vastavit. Hæc fere eo anno gesta sunt. Veris initio accessit ad factionem rebellantium Joannes Stuartus, Leviniae Comes, ex Hamiltonii sorore genitus, ingensque manus amicorum & clientium ejus. Hi, capta arce Glasguensi, una cum Hamiltonio, Proregis adventum ibi praestolantur. Prorex, consilio procerum suarum partium Edimburgi habito, subitarius confecit exercitum, ac, hostibus non expectare ausis, Glasguam ingreditur: arcemque recipit: in unum Bombardarium Gal- lum, tanquam desertorem, est animadversum: ceteris, deprecante Formano, tum pacis interprete, venia est data. Comes Leviniae, post paucos dies, in gratiam est receptus: ac, ex eo die, summa fide & observantia semper erga Proregem est usus: nec adeo diu post, primum Hamiltonius, ac, non multo posterius, Humius in aulam redierunt: eis quoque praeteritorum gratia facta: sed Humio, quia saepius rebellaverat, ægrius venia impetrata: lege etiam adjecta, si quid, post id tempus offenderet, veterum quoque facinorum memoriam renovatum iri. Ita, pace undique stabilita, Prorex ad Falcolandiam secessit. Illic cum se menses aliquot continuisset, magnis suspicionibus adversus Humium coortis, inde Edimburgum rediit. Conventu Procerum, ad octavum Cal. Octob. habito, Humium magnis pollicitationibus in aulam protrahere per amicos est conatus: verum,

dissuadentibus pluribus, aut, si ipsi decretum esset, eo profici-
 sci, ut Gulielmum fratrem (cui, ob fortitudinem & munificen-
 tiam, prope major, quam ipsi, erat auctoritas) domi relinque-
 ret, consulentibus (Proregem enim, fratre incolumi, nihil du-
 rius in ipsum consulturum) ille tamen, velut fatali necessitate
 præceps raptus, spretis amicorum admonitionibus, cum fratre
 Gulielmo, & Andrea Caro Farnihestio in aulam venit: ac sta-
 tim diversi in custodias dati, ex Concilii sententia, paucos post
 dies, ad causam patrio more dicendam, producti. Nec ullum
 tamen novum facinus objectum. Accusavit princeps Jacobus,
 Moraviæ Comes, de cæde patris, quem compertum erat mul-
 torum testimoniis, prælio vivum excessisse. Sed cum hoc cri-
 men, acriter objectum, parum perspicuis argumentis confirma-
 retur, tandem ad privata facinora recursum, & renovata supe-
 riorum motuum civilium memoria, quorum omnium aut au-
 ctor, aut particeps Alexander fuisset: opera etiam ad Fluidonem
 parum fideliter navata, crimini datur. De iudicum senten-
 tia Humii damnati, Alexander, quinto Idib. Octobris, frater
 postridie capite luerunt. Duorum fratrum capita publice in
 loco maxime conspicuo, ad terrorem, fixa, bona publicata. Hic
 finis fuit Alexandri Humii, omnium sui temporis Scotorum po-
 tentissimi: qui quanquam, in vita, multorum odia & æmulatio-
 nem, adversum se, inflammaverat, tamen ejus mors, invidia
 fenescente, multorum sermonibus varie celebrata fuit: eoque
 potissimum, quod, nullo novo crimine, sed Joannis Heburni
 Cœnobiarchæ calumniis concidisse credebatur: homo enim
 factiosus, & vindictæ avidus, implacabili odio adversus Hu-
 mium arserat, quod, ejus unius opera, Archiepiscopatu Fani
 Andreæ exclusus fuisset. Ideoque odium vetus in tempus re-
 condens, Proregi, jam dudum, ob suspiciones. Humiis infenso,
 durioris consilii auctor fuisse existimatus, ostenso, quantum
 Regi & universæ rei Scoticæ periculum immineret, si, disce-
 dens ipse in Galliam, tam acrem inimicum incolumem relin-
 queret. Quid enim eo absente ausurus non esset, qui præsentis
 auctoritatem toties contempserat? ejus hominis contuma-
 ciam, quæ nec præmiis, nec honoribus, nec venia toties obla-
 ta, leniri posset, ferro frangendam, si rem Scoticam salvam es-
 se velit. Hæc, atque hujuscemodi cum, per speciem consulendi
 salutis communi, in animum sua sponte ægrum paulatim ir-
 reperent, plus putant, ad mortem Humiorum, quam crimina
 valuisse. Extinctis fratribus Humiis, Andreas Carus, impetrata
 unius noctis mora, ut de animæ salute cogitaret, per amicos, ac
 maxime per Gallum, apud quem asservabatur, non sine pecu-
 niæ representatæ suspicione, supplicium effugit. Alexandro tres
 fratres

fratres erant superstites, qui omnes variis casibus, per ea tempora, conflictati fuerunt. Georgius, ob cædem exul, in Anglia apud hospites latebat. Joannes Jedburgi Abbas, ultra Taum relegatus erat. David, natu minimus, qui erat Coldingamiæ Prior, biennio fere post cædem fratrum, ab Jacobo Heburno, fororis marito, per speciem colloquii, evocatus, & in paratas insidias præcipitatus interiit, magna hominum commiseratione, quod adolescens innoxius, ac summa indole, tam turpiter, à quo minime debuit, proditus esset. Cum, hoc pacto, pœnâ totam Humii domum pervagata fuisset, vertit invidia in eorum inimicos, ac potissimum in Joannem Heburnum, tam acerbum ultionis injustæ exactorem: ex unius autem familiæ tam potentis calamitate, ceteris metus injectus, res ad tempus tranquilliores fecit. Decembri proximo, prorex Regem Sterlino Edimburgum traduxit: & à proceribus Scotis veniam redeundi in Galliam petiit. Ejus postulationi prope cunctis refragantibus aliquot menses remansit ac, præcipiti jam vere, sese, si major aliquis motus, qui præsentiam ipsius reposceret, oriretur, reditum pollicitus, naves conscendit, relictis, qui summæ rei præfesset, Angusiæ, Araniæ, Argatheliæ, Huntileæ Comitibus, Archiepiscopis Fani Andreæ, & Glasceæ: quibus adjunctus est Antonius Darsius, Gallus, qui Dumbaro præerat: cui mandaverit etiam ut de rebus omnibus certiorum se faceret. Ne qua vero ex ambitione discordia inter homines claros, in pari potestate constitutos, oriretur, suas singulis regiones attribuit: Gallo, ceteris non gravate concedentibus, princeps inter eos locus est datus, ac Marcia, & Lothiana, cui præfesset: ceteræ, pro cujusque commoditate, provinciæ distributæ. Interea Regina, post annum fere, quam in Angliam venerat, extremo mense Majo, in Scotiam rediit, ac Bervico per maritum est deducta. Verum nequaquam pari, atque antea, concordia vixerunt. Prorex quantum discedens, ne motuum semina, se absente, suppullarent, nobilissimarum familiarum aut principes ipsos, aut eorum filios, propinquoque, per speciem honoris, obsides secum duxisset, multosque in diversa loca relegatos, in libera custodia reliquisset, arcibus Dumbaro, Britannoduno, & Garviæ custodes Gallos imposuisset, tamen è re parva, & unde minime metus erat, tumultus origo suborta est. Antonius Darsius, in suo magistratu, magnum æquitatis & prudentiæ specimen, ac maxime in compescendis atrocitiis, exhibuerat. Primum in ejus provincia motum fecit, qui ad bellum spectaret, Gulielmus Cocburnus, Comarchi Lanctonii patruus: qui, Curatoribus pupilli exclusis, arcem Lanctoniam tenebat, fretus maxime potentia

Davidis Humii Vederburnii, cujus sororem Cocburnus in matrimonio habebat. Eo cum Gallus satis firmo comitatu venisset, arcemque, qui intus erant, dedere recusarent, cum raris equitibus expeditis adequitans David Humius, Alexandri sui propinqui cædem nefariam exprobrabat. Gallus, partim suis diffusus, partim equo perniciosissimo, cui insidebat, confusus, se Dumbarum versus in fugam conjecit: ibi, lapsu equi impeditum, inimici assecuti eum trucidarunt: caputque abscissum supra Humium arcem, loco conspicuo, affixerunt. Incidit ea cædes in XII. Cal. Octobris anni M. D. XVII. Ceteri gubernatores congressi, cum, ex hoc initio, majorem motum formidarent, Comitem Araniæ principem Rectorem delegerunt: Georgium Duglassium, Angusiani Comitis fratrem, cædis nuper factæ suspectum, in Garviam custodiendum dederunt: atque in Galliam ad Proregem miserunt, qui eum in Scotiam quamprimum revocarent. Sub idem fere tempus, femina discordiarum jacta sunt inter Comitem Angusianæ, & Andream Carum Farnihestium, ob jurisdictionem agri quidem Comitis, sed in quo jus conventuum habendorum Andreas sibi esse affirmaret: reliqua Carorum familia Comiti, Andree vero Hamiltonii favebant, magis, ob Duglassii odium, quam quod, certum jus esse Caro, arbitrarentur. Igitur, cum sub diem conventus in majoris, quam prore, de qua contendebatur, aleam certaminis sese utriusque pararent, Joannes Somervallius, Duglassianæ factionis, juvenis nobilis, & magni animi, Jacobum, Araniæ Comitis filium notum, in itinere aggressus, quinque comitum ejus occidit: reliquos fugavit: supra triginta equos cepit. Cum Edimburgum conventus esset indictus, in tertium Calendas Majas, anni millefimi quingentesimi vigesimi: Hamiltonique dicerent, se, Archibaldo Duglassio præfecto, non satis in ea urbe tutos futuros, ille, ne in mora publicis negotiis esset, sub finem mensis Martii, se magistratu sponte abdicavit: successus ei indidem civis Robertus Loganus. Scotorum Occidentalium proceres, qui frequentes convenerant, in ædes Jacobi Betonii Cancellarii convocati, consilium ineunt, de Comite Angusianæ comprehendendo: ejus enim opes nimias, & publice formidolosas causabantur, neque, illo libero, quicquam libere decerni posse. Occasio quoque videbatur, eorum cupiditati subservire, quod, propinquis nondum coactis, ipse cum paucis clientium, facile posset opprimi antequam amicorum auxilia coirent. Id ille cum agitari sensisset, patrum suum, Galuinum, Caledoniorum Episcopum, ad eos misit, qui animos eorum, nulla provocatos injuria, leniret: peteretque, ut sine armis & vi disceptaretur: si quid, de se queri jure, vellent, se paratum, ex æquo & bono satisfacere. Sed oratio

CID. D.
XVII.

CID.
D. XX.

tio habebatur apud homines, numero feroces, & viribus fretos, & ultionis cupidos. Itaque Galuinus cum nihil æqui impetraret, declarata Angusio inimicorum superbia, familiam suam Comitem sequi iussit: ipse, ut, Sacerdos, & invalidus ætate, in hospitium secessit. Alii, id ab eo factum, interpretabantur, ut Cancellario, intempestivam ostentationem exprobraret: qui, cum maxime pacis auctor esse debuisset, velut seditionis fax, volitaret armatus. Duglassius, spe concordix abscissa, suos adhortatus, ut cum laude potius morerentur, quam per ignaviam se adderent in hospitia, unde paulo post ad supplicium protraherentur: nam inimicorum opera jam portas omnesque aditus præclusos. Omnibus, qui aderant, assentientibus, armatus cum suis latissimum oppidi vicum occupat: erant autem ei comites circiter octoginta, sed omnes viri fortes, & virtutis expertæ: hi, pro loci ratione, divisi hostes per angiportuum angustias pluribus simul locis prodeuntes exceperunt, & primis interemptis, reliquos ruinæ modo per prona retro compulerunt. Comes Araniæ, dux multitudinis, cum Jacobo filio vadum nactus, per lacum Septentrionalem evasit: reliqui fere, per diversam urbis partem, ad Dominicanos profugerunt. Hæc dum, ingenti cum tumultu, per totam urbem geruntur, Gulielmus, Angusii frater: cum magna clientium manu ingreditur: ea multitudine Duglassius fretus, licet multiplex hostium numerus in urbe esset, per tubicinem tamen edicit, ne quis in publico præter suos amicos & clientes armatus appareret. Ceteris petentibus, ut sine injuria discedere liceret, facile permissum: abierant autem, uno agmine, præter eos, qui fugam præceperant, equites plus minus octingenti, majore cum ignominia, quam damno: ceciderant enim non amplius septuaginta duobus: sed in his viri illustres, Comitis Araniæ frater, & Eglentonii filius. Hæc gesta fuerunt, pridie Cal. Maii anno millesimo quingentesimo vicesimo. Hanc contumeliam ut ulciscerentur Hamiltonii, cellam Marnoci (ea Cunigamiæ arx est) obsederunt. Eam tenebat Robertus Bodius, Duglassianorum cliens: sed illinc brevi, re infecta recessum. Proximo anno, Duglassius ad x i i i. Cal. Aug. assumptis Humiis exulibus venit Edimburgum, atque Alexandri & Gulielmi Humiorum capita è publico, ubi affixa erant, detraxit. Hoc totum fere quinquennium, à Proregis discessu, usque ad ejus reditum, tumultuose actum: nec cædibus, & rapinis usquam temperatum: rediit autem, ad tertium calendas Novemb. anni millesimi quingentesimi vicesimi primi, ut motus, per absentiam suam coortos, facilius sedaret, statuit Duglassiorum imminuere potentiam. Angusii Comitem, familiæ clarissimæ principem, in Galliam relegavit:

C10. D.

XX.

ejus

ejus patruum, Episcopum Caledoniorum, Romam per Pontificem evocandum, ad causam dicendam, curavit. Is, proximo anno, dum Romam proficiscitur, Londini peste correptus, obiit, magno suæ virtutis apud bonos desiderio relicto: præter enim natalium splendorem, & corporis dignitatem, erant in eo multæ, ut illis temporibus, literæ, summa temperantia, & singularis animi moderatio, atque, in rebus turbulentis, inter adversas factiones, perpetua fides & auctoritas. Reliquit & ingenii & doctrinæ non vulgaria monumenta, sermone patrio conscripta. Proximo, post reditum Proregis, anno, conventu Ordinum habito, exercitus, ad Edimburgum, statò die, adesse jussus, satis frequens convenit: qui cum in campis, Roselino proximis castra posuisset, omnibus incertis, quo ducerentur, per præcones denunciatum est, ut Annandiam versus pergerent, gravi pœna in abnuentes proposita. Ad Solvæum Scotiæ limitem, satis quidem obedienter à ceteris est ventum: unus Alexander Gordonius, & qui eum sequebantur, ad tria ferme millia, longius ab Anglia, substitierunt. Id cum Proregi esset nunciatum, postredie retro ad eum venit, & ad sua castra perduxit. Ibi, convocatis proceribus, cum plurimis & gravissimis rationibus ostendisset, cur, eam potissimum partem Angliæ aggredi statuisset, magna pars Nobilitatis, maxime auctore Gordonio, qui ceteros, opibus & ætate, antebat, ingredi omnino Angliam renuerunt, sive prava erga Proregem invidia, sive (quod maxime præ se ferebant) quia, tum rei Scotiæ id expedire, putabant. Causæ jactabantur, in speciem, vulgo non ingrata: nam si ea opera Gallis navaretur, ne Anglus in eos totis viribus incumberet, satis ad id videri, bellum ostentare: sui rerum domesticarum ratio habeatur, statu publico domi turbato, ac Rege adhuc puero, suas existimare partes, fines veteres tueri, & Regnum incolume servare. Sin, porro ne pergerent, fortuitarum etiam offensionum ipsis culpam esse subeundam: ac rei male gestæ rationem, intra paucos annos, esse reddendam. Postremo si maxime vellent, & commune periculum adversus hostem negligere, & suarum domi rationum oblivisci, se tamen vereri, ne, in hostico, Scoti imperio satis audientes forent: ac maximopere cavendum, ne, vel æmulatione, vel invidia, vel recentibus adhuc odiis, ignominia accipiatur. Prærex, qui, adversando se nihil acturum, videbat, consensit. Ne tamen nihil tanto conatu, ducto ad Solvæum exercitu, actum videretur, per hominem idoneum, qui in Anglia negotiari consueverat, Dacrum, Anglici limitis præfectum, admonendum curat, posse aliquid transigi, si ad colloquium veniretur. Ille, ut cui omnia imparata erant (neque enim Scotos aut omnino,

de, velut furentis, egressi, & per agros dispersi, passim prædæ Scotis fuerint. Trepidatio ingens in castris, atque Ad arma clamatum: neque ante lucem potuit tumultus sedari. Eo, quod consecutum est triduo, nulla re præterea gesta, Anglorum exercitus est dimissus. Dux Albinus cum omnes portus Gallici littoris obsessos ab Anglis, qui, reditum ejus in Scotiam observare jussi erant, sciret, quibus impar viribus erat, arte statuit eludere. Classem suam nullum in unum locum contraxit, sed per varios portus ita sparsam tenebat, ut nullam bellici apparatus speciem præferret, milites in locis mediterraneis ita collocarat, ut nihil minus, quam de navigando, cogitare videretur, Anglicæ classis præfectus, qui, ad eum excipiendum, usque ad Idus Augusti, frustra toto mari volitaverat, per exploratores certior factus, neque classem, neque exercitum toto littore Gallico parari, ratus, eum nihil, ante ver proximum, moturum, naves subduxit. Dux Albinus, hostium discessu cognito, repente quinquaginta navium classe contracta, ac tribus millibus peditum, centumque cataphractis impositis, post æquinoctium autumni, è Gallia solvit: ac octavo Calendas Octob. Araniam insulam tenuit: eodem forte die, quo Iedburgum ab Anglis est crematum. Ostendimus quam miserabilis, ætate superiore, fuerit rerum Scotticarum status, proceribus inter se dissidentibus. Anglo proxima sibi omni belli clade devastante ac mari obsesso, spe omni externi auxilii sublata. Hostis autem consilium eo spectabat, ut feroces Scotorum animos, malis fractos, ad paciscendum secum, cogeret. Nec segnius etiam Scoti factionis Gallis adversæ laborabant, ut perpetuum cum Anglo fœdus iniretur, Regina principis: nam cum Humius morte sublatus, Duglassius relegatus esset, ceterique magis idonei comites, quam, ad res suscipiendas, duces haberentur, quicumque alieno adversus Gallos erant animo, se ad Reginam applicarant. Illa pariter, ut fratri gratificaretur, & imperii vim ad se traheret, dissimulata cupiditate privata, hortabatur, ut filium, jam prope pûberem è peregrinorum manibus, & se ab externo jugo liberarent: prospiciebat etiam Regina, adversus maritum, quem jam dudum ceperat odisse, præsidia: Anglus etiam, frequentibus ad proceres Scotorum literis & pollicitationibus, consilium sororis promovebat: per se enim non stetisse, quo minus æterna inter vicina Regna esset amicitia: idque se, cum alias, tum nunc maxime cupere, nullo rerum suarum respectu, sed ut omnes intelligerent, se sororis filium amplecti, tueri, & quibus posset, commodis amplificare velle. Quod si Scoti in animum inducerent, soluto cum Gallis fœdere, sese Anglis conjungere, brevi co-

gnituros, quam nec ambitioni nec potentiae, sed uni concordiae studeret. Maria filia unica Jacobo collocata: quo matrimonio, non Scoti Anglorum sed Angli Scotorum imperio accederent. Odia non minora inter alias gentes intercessisse, quae, & affinitatibus, & rerum necessariorum commercii, & mutuis beneficiis extincta & prorsus abolita fuerint. Commemorantur ab aliis commoda & incommoda, quae ex utraque amicitia redundare possent: Alteram esse gentem in eadem terra natam, sub eodem caeli tractu educatam, lingua, moribus, legibus, institutis, vultu, colore, lineamentis corporis adeo similem, ut magis una, quam diversae nationes videantur: Alteram non magis caelo & solo, quam omni vitae cultu differentem: praeterea quae nec magnum, si hostis esset, detrimentum Scotis posset asferre, nec, si esset amica, emolumentum: Anglum in propinquo, Gallica auxilia longinqua esse. Iter unum per mare, quod, & ab hostibus occludi, & tempestatibus impediri posset. Considerarent itaque, quam ad momenta rerum gerendam esset incommodum, & ad salutem tuendam intutum; spem omnem salutis à vento suspensam habere: & in elementi inconstantissimi arbitrio sui status incolumitatem collocare. Quantum auxilii in amicis absentibus, adversus praesentia pericula, esset, si unquam alias, certe hac ipsa aetate, non modo intelligi, sed oculis spectari potuisse, cum Anglus hinc nos, ab amicis desertos, ferret, ageret: totisque viribus in perniciem nostram incumberet, illinc auxilia, saepe promissa ac ditè sperata, teneret classibus suis obsessa. Haec cum, pro foedere Anglico, disputarentur, ac non pauci in eam sententiam ituri essent, multi contra differebant: erant enim, in eo conventu, plerique Galicis largitionibus praecipue occupati, nonnulli etiam, qui, quod è publicis detrimentis sua comparabant emolumenta, omnino à pace abhorrebant: nec deerant, quibus Angli, in pollicendo, facilitas esset suspecta, praesertim cum res Anglica tum potissimum penderet ex arbitrio Thomae Volsæi Cardinalis viri pravi & ambitiosi, & qui consilia omnia, ad suam privatim auctoritatem & dignitatem ampliandam, referret: ideoque ea ad omnem fortunæ flatum accommodaret. Hitum omnes, diversis rationibus adducti, sed pari studio tamen, Gallicum foedus tuebantur: negabantque repentinam illam hostis liberalitatem esse gratuitam: nec nunc primum Anglos illis artibus, ad incautos homines dicipiendos, uti: Eduardum primum juratum, & omnibus legum vinculis constrictum ad litem dirimendam, arbitrum electum, sese, per summam injuriam, Regem Scotorum creasse: nuper etiam Eduardum Quartum, Cæciliam filiam, Jacobi Terii filio despondisse: cum autem puella nubendo matu-

ruiſſet, nuptias prope paratas, occasione belli ex noſtris domeſticis diſſidiis atrepta, diſſolviſſe: neque nunc aliud Anglum quæ-
 rere, quam ut, injecta ſpe vana dominatus, nos in veram ſervi-
 tuteſ rapiat, ac deſtitutos externis auxiliis, toto virium ſua-
 rum molimine, incautos opprimat. Nec illud quidem, in quo
 exultat eorum oratio, verum, tutiorem eſſe propinquam, quam
 longinquam amicitiam: diſſenſionum enim cauſas inter vici-
 nos nunquam deſuturas: quas ſæpeuſmero caſus gignat, &
 potentiores non raro, levi occasione oblata, ſerant. Concor-
 diæ leges, qui ſuperior in armorum erit certamine, pro ſuo ar-
 bitrio præſcribet, neque unquam inter finitima Regna tam
 ſanctum fuiſſe amicitia vinculum, quod non, vel oblatiſ occa-
 ſionibus, vel quæſitiſ cauſis, ſæpiſſime violaretur: neque ſpe-
 randum Anglos nunc magis, à nobis violandiſ, temperaturos,
 quam à toti ſui ſanguinis Regibus abſtinuerint. Fœderum enim
 ſanctitas, & jurisjurandi religio, & pactorum & conventorum
 fides, inter bonos firmiſſima ſunt vincula, inter malos oblata
 commoditate ad fallendum, retia: hæc autem commoditas
 in finium propinquitate & linguæ commercio, & vitæ cultu
 non diſſimili vel maxime ſita eſt. Quod ſi hæc omnia longe
 ſecus haberent, duo tamen nobis providenda ſunt, alterum, ne
 veteres amicos, ſæpe de nobis bene meritos, inauditos rejicia-
 mus: alterum, ne, fruſtra altercando, tempus hic teramus, ea
 præſertim de re, de qua nihil, niſi in omnium Ordinum con-
 ventu, conſtitui poteſt. Hoc maxime pacto Gallicæ factioniſ
 homines tenuerunt, ne quicquam, ante certos de Gallorum au-
 xiliis nuncios, decerneretur. Adventus Proregiſ divulgatus
 amicos magna lætitiâ affectit, dubios confirmavit, & multos,
 ad fœdus Anglicum proclives, retinuit. Ille, apparatu belli ad-
 verſo ſumme Glotta Glaſcuam miſſo, recensuit ibi exercitum,
 ac præmiſſo edicto, ut Nobilitas Edimburgi præſto eſſet, lucu-
 lenta oratione apud eos habita, laudat eorum conſtantiam, in
 antiquo fœdere conſervando, & adverſus Anglorum perſi-
 dioſas pollicitationes providentiam: multa magnifice com-
 memorat de Franciſci Regiſ erga Scotorum gentem animo:
 ſtudio, & liberalitate: hortatur, ut, ſimulatiſ deſiſtis, dum
 externa adſunt auxilia, acceptas ulciſcantur injurias, & inſigni
 damno inſolentiam hoſtiſ reprimant. Per hoſ dies, reſecto
 milite, & Scotorum copiis adjunctis, ad limitem pervenit, ad
 undecimum Calendas Noyemb. Sed cum, jam Angliam ingreſ-
 ſurus, ponte ligneo, qui eſt ad Mulroſſiam, copiarum partem
 majorem traduxiſſet, Scotiſ eadem cauſantibus, quæ ſuperiore
 expeditione ad Solvæum, prætenderant, ac Angliam ingredi
 reventibus, tranſgreſſoſ amnem eadem via reduxit: atque
 paulo

paulo infra, ad sinistram Tuedæ ripam, positis castris, Vercam arcem, ad dextram ex adverso sitam, oppugnare est aggressus. Equites interea, trans amnem missi, aditus omnes oblidebant, ne qua inclusis auxilia introumitterentur, vicinum agrum ferro flammaque vastabant. Arcis hæc forma est. Turris munitissima, in intima area in magnam assurgit altitudinem: eam duplex murus ambit, exterior latum amplexus spatium; in quod, belli tempore, rustici solebant confugere, ac pecora fructusque agrorum conferre: interior multo angustior, sed, fossis circumductis, & turribus excitatis, munitior. Exteriorem ambitum cum Galli cepissent per vim, Angli, immisso in horrea atque stramenta, quæ in eis erant, igne, flamma fumoque eos exegerunt. Biduo deinde proximo, interiore muro tormentis conuerberato, postquam satis facilis aditus patefactus videbatur, iterum Gallirem aggressi, per ruinas quidem strenue transcenderunt: sed cum ex arce intima, adhuc integra, omnigenere telorum ipsi ad omnes ictus expositi peterentur, paucis suorum amissis, eiectione ad exercitum, trans flumen redierunt. Prorex, cum & Scotorum animos è rebus gerendis videret aversos, & pro certo comperisset, copias Anglorum numerosissimas, nempe in quibus ipsi scribant, quadraginta millia armatorum fuisse, ac præterea millia sex ad Bervici oppidi propinqui custodiam relicta, tertio Id. Novem. castra movit, ad Cœnobium Monacharum (Ecclesiam vocant) ad sex ab eo, ubi confederat, loco passuum millis. Inde, de tertia vigilia, Lauderam profectus, itinere nocturno, propter subitum nivis casum, hominibus & jumentis vehementer afflictis. Eadem vis tempestatis effecit, ut Angli, nulla re gesta, soluto exercitu, domos discederent. Hiemis reliquum prope quietum fuit. Adulte jam vere, Prorex in conventu Nobilitatis causas explicavit, cur sibi in Galliam redeundum esset: verum, ante Calendas Septembris se rediturum pollicebatur. Ab eis vicissim petiit, ut interea Rex Sterlini contineret, nec pacem, aut inducias, ante suum reditum, cum Anglis faceret: neque quicquam, in administratione Regni, innovaret. Id cum sancte ei promissum fuisset, ad XIII. Cal. Jun. cum suis è Scotia solvit. Absente Prorege, cum omnes omnia non modo impune dicerent, sed facerent, agerent, ferrent, raperent, Rex adhuc impubes, matre, Comitibus Araniæ, Levinæ, Crafordiæ, compluribusque aliis supremi Ordinis nobilibus auctoribus, Sterlino Edimburgum venit ad IV. Cal. Aug. primoribus in Regiam ad Sanctæ Crucis coactis, de consilio eorum Regni administrationem suscepit: ac, postmodum omnes novo sacramento in suum nomen adegit. Qui publicam functionem aut procurationem habebant;

bant, universos, juris usurpandi causa, exauctoravit: ac, paucis post diebus, omnes in pristinum, unde dejecti erant, locum restituit. Magno procerum numero ad xx. Aug. diem, convocato, ut imperium, quod ipse jam usurpaverat, Proregi abrogaret, cum splendida (ut moris est) pompa, in publicum urbis Prætorium processit. Fani Andrea & Abredonia Episcopi, qui soli dissentiebant, &, Calendas Septembres expectandas, censebant, in custodiam dati. Illi, ut suis se armis ulciscerentur, omnibus per suas jurisdictiones sacrorum usu interdicerent: verum, post alterum fere mensem, Rege placato in pristinum fere gratiæ locum restituti fuerunt. Circa idem fere tempus, Arcibaldus Duglassius (quem, in Galliam relegatum, diximus) præmissis Simone Pennango, homine acri, & cui plurimum fidebat, egit cum Rege Anglorum, ut per ejus ditionem tuto redire domum liceret. Anglus, qui Ducis Albini, hominis impigri, auctoritatem imminui non moleste ferebat, æe rerum Scoticarum mutationem libens audiebat, Comitem advenientem benevole accepit, liberaliter dimisit. Ejus autem reditus Scotorum animos varie affecit. Nam cum ad Reginæ & Comitissæ Araniæ arbitrium, negotia publica gererentur, magna Nobiliorum pars, cujus principes erant Joannes Stuartus Levinia, & Calenus Cambellus, Argatheliæ Comites, se ad nullam curæ publicæ partem recipi, iniquo animo ferentes cum ingenti gratulatione Duglassium receperunt: ut cujus auxilio vel potentiam factionis adversæ ad se traducerent, vel certe factum reprimerent. Contra, Regina, quæ (uti dictum est) animum à marito averterat, ejus adventu commota, omnibus machinis eum oppugnare instituit. Hamiltonius quoque ex residuo odio ei non modo infensus, sed etiam metuens, ne à Duglassio, quem secundo loco non fore contentum sciebat, in ordinem redigeretur, adversus eum, velut pro dominatione retinenda, totis viribus contendebat. Hi cum in arce Edimburgensi se continerent, nec ignorarent, multos procerum rerum novarum esse cupidos, tamen & loco munitissimo, & Regis quamlibet inermi auctoritate confisi, à vi sibi tuti videbantur. Pars adversa, coacto majore Nobilitatis numero, tres è suis eligunt, Regis & Regni custodes, Arcibaldum Duglassium Angusiæ, Joannem Stuartum Levinia, & Calenum Cambellum Argatheliæ Comites. Hi, celeritate summa usi, primum transmissis Fortha, Jacobum Betonem, summæ prudentia virum, perspectis factionis opibus, recusare non ausum, sibi adjungunt. Inde Sterlinum profecti, ministeriis & procurationibus publicis ad suæ factionis homines translatis, Edimburgum, nullis præfidiis munitum, sine vi ingrediuntur: arcem, levi aggere circumjecto,

obfident. Qui intus erant, nulla re, ad obfidionem tolerandam, fatis provifa, & illam & fe dedunt. Ceteris præter Regem dimiffis, omne curæ publicæ pondus in tres, quos diximus, Comites transferunt, ea lege, ut finguli per ordinem, quaternos menses, apud Regem effent. Sed ea focietas nec fida, nec diuturna fuit. Duglaffius, primis menfibus ad aulam regendam adhibitus, Regem in ædes Archiepifcopi Fani Andree induxit: & fupellectili ejus, & re familiari pro fua (nam ab eis jam defecerat) ufus eft: & quo magis animum Regis fibi devinciret, omnibus voluptatum illecebris eum imbui permiffit: nec tamen propositum tenuit: miniftris domefticis Regis ab adverfa factione, cujus principes erant Regina & Hamiltonius, corruptis. Prima animorum in Aula alienatio fuit ob facerdotiorum divifionem, Duglaffiis omnia ad fe trahentibus. Georgio Crichtonio ad Epifcopatum Caledoniæ tranflato, Cœnobium Sanctæ Crucis fuburbanum, ab eo relictum, Duglaffius Gulielmo fratri donavit, qui Coldingamiam, ad fex à Berivico millia paffuum, jam quintum annum, à cæde Roberti Blacateri, poftremi Abbatis, per vim tenuerat: nam à Pontifice Romano id Cœnobium, consentiente Joanne Prorege, acceperat Patricius Blacaterus, Roberti frater patruelis. Is etiam litem intenderat Joanni Humio, familiari Comitum Anguliæ, & fororis filix marito, de veteri Blacaterorum patrimonio univerfo. Igitur Patricius, opibus Duglaffianorum impar, fua adverfarius effe prædæ, patiebatur: fe fe vero procul ab regionibus, eorum factioni obnoxiiis, apud materni generis propinquos, melioribus temporibus refervabat. Duglaffiani, etfi Patricium facile contemnebant, tamen cum rerum gubernaculum tenerent, ut maculam illam, aliena violenter obtinendi, eluerent, eum per amicos aliqua ratione placare contendunt: cumque ille non alienum à concordia fe oftenderet, ac multum de fuo jure paratus effet remittere, accepta fide publica, per diploma miffum à Duglaffio, cum Edimburgum cum paucis & inermibus veniret, non procul ab urbis porta à Joanne Humio, ex infidiis erumpente, eft interemptus. Ejus facinoris fama cum urbem pervaffiffet, multi, confenfus equis, ut percuffores deprehenderent, aliquot millia paffuum fecuti, animadverfo, Georgium Duglaffium, Comitum fratrem, in fuo cœtu effe, ac multos præterea Duglaffianos & Humii propinquos, incerti, quo animo illi exiffent, utrum, ut caperent, an ut tuerentur, cædis auctores fequi ulterius, defierunt. Adverfi paffim de Duglaffio rumores ferebantur. Jam Calenus Cambellus fe ab illo velut triumviratu fubtraxerant: & Levinianus, etfi Regem fequebatur, Duglaffiis tamen munera publica & emolumenta

lumenta ad se trahentibus, animi ab eis alienati multa indicia dabat: verum illi, opibus suis freti, rumores & indignationes aliorum parvi faciebant. Rex inter hæc, etsi indulgentius, quam decebat, haberetur, ut ea licentia infirmus adhuc animus teneretur, tamen paulatim & eorum imperii pertæsus, & ministris domesticis partim vere, partim falso Duglassiorum acta vellicantibus, & dubia in pejus interpretantibus, alienatus, inter familiares, quibus audebat consilia secretiora credere, de se vindicando in libertatem occulte differebat. Unus è proceribus, Joannes Levinæ Comes erat, cui aperire intimas cogitationes non timeret: erat enim præter alias animi & corporis virtutes, ore probo, & naturali quadam suavitate morum, ad homines conciliandos egregie compositus. Eo igitur in conscientiam assumpto, dum de tempore, loco, & ratione rei perficiendæ consultatur, Duglassius, multis expeditionibus, ad latrocinia coercenda, sed non magno successu factis, tandem circa finem Julii, Regem in Tevotiam ducere statuit, ejus præsentiam, terrorem injiciendum, aliquid profuturam, ratus, Iedburgi conventu habito, principes familiarum, ex omni circa regione ad se vocatos, Rex jubet, suæ quemque gentis facinorosos, quorum nomina eis edidit, exhibere; quibus gnaviter parentibus, multi latronum duces supplicio affecti: multis, in spem vitæ in melius mutandæ, venia data. Ibi in lætitiâ solutis omnium animis, qui, Regem Duglassius eripere, conabantur, opportunum visum est, ut conatu perficerent: quod Valterus Scotus, qui non longe à Iedburgo habitabat, magnas in regionibus propinquis clientelas habebat. Rei gerendæ ratio sic inita erat, ut Valterus Regem domum suam invitaret, ibique non invitum detineret, dum majores, ad reifamam, copiæ convenirent. Id consilium sive fortæ fortuna, sive alicunde emanante indicio, discussum videbatur, Rege retro ad Mulrossiam ducto. Verum Valterus, nihil ea re segnior, recta ad Regem ire pergit. Cum jam non longe abesset, trepidus ad Duglassios nuncius affertur, Valterum, cum ingenti armorum inanu, ipsum armatum advenire; nec dubium esse, quin homo, factiosus ac manu promptus, aliquid mali machinaretur. Ibi statim magno cum tumultu ad arma concursum. Duglassius, etsi numero esset inferior, tamen, cum è suis delectos circa se haberet, reliquos vero ex Humiorum & Carorum familia, cum principibus suis Georgio Humio & Andrea Caro, viros fortes, pugnæ fortunam experiri statuit. In ipso temporis articulo, pene in mora fuit Georgius Humius, qui, Duglassio jubente, ut ex equo descenderet, & partem pugnæ capesseret, se, si Rex juberet, descensurum, respondit. Concursum est magnis utrinque

que animis, ut quibus Rex (præmiū certaminis) spectator esset. Joannes Stuartus, prope Regem ociosus, pugnae arbiter stetit. Post acrem conflictum, vulnerato Valtero ejus clientes loco cesserunt: quo minus, ex ea victoria, solida lætitia Duglassiani fruereutur, fecit mors Andreæ Cari, propter virtutes, utriusque partium vehementer desiderati. Ex ejus cæde, diuturnum odium, inter Carorum & Stuartorum familias, est ortum, nec, sine sanguine, restinctum. Ex eo, Joannes Stuartus, qui se in conflictu ambiguum gesserat, Duglassiis ante suspectus, jam vero manifestus hostis habitus, ex aula discessit. Hæc gesta sunt, ad C I O. D.
 VII. Calendas Augusti, anno millesimo, quingentesimo, vi- XXVI.
 cesimo sexto. Duglassiani, multorum se obnoxios invidiæ cernentes, ut factionem suam nova virium accessione confirmarent, Hamiltoniorum gentem, & opibus & multitudine gentilium longe florentissimam, sed ab aula jam diu remotam, compositis ex vetere odio dissidiis, in partem curæ publicæ adsciscunt: ex adverso Joannes Stuartus, multorum impenso erga se favore fretus, ac Regiis etiam literis occulte impetratis ad principes Nobilitatis, quos, rem silentio tecturos, sperabat, suas partes magnis accessionibus auget. Igitur cum Sterlini suæ factionis hominum conventum haberet, præfente Jacobo Botonio, cum nonnullis Episcopis, ac multis nobiliorum familiarum principibus, jam palam ad consilium refert, de Rege in libertatem vindicando. Id cum, magno consensu, decretum esset, quanquam dies à Levinio dictus, ad conveniendum, nondum advenerat, tamen, quia Limnuchi Hamiltonios, ad iter impediendum, congregatos audierat, consultissimum visum est, eos antequam Duglassiis jungerentur, aggredi, cum ea, quam habebat, manu, recta illuc iter intendi. Ceterum Hamiltonii, cum rescissent, Joannem summo mane, eo die, Sterlino moturum, Duglassios Edimburgo evocaverant: illos vero, præter alia impedimenta, Rex etiam nonnihil retinebat, qui, simulata valetudine adversa, & tardius lecto furrexerat, & lentius progrediebatur, & per viam, velut alvo soluta, ut ad necessaria naturæ diverteret, quascunque poterat, moras necebat. Georgius Duglassius, cum blandiendo, ad iter accelerandum, nihil proficeret, Potius, inquit, quam te hostes nobis eripient, altera discepti corporis pars penes nos manebit. Id verbum altius, quam pro ætate, in Regis animum descendit. Itaque Duglassiis exulibus, post multos annos cum erga ceteros non admodum esset iniquus, de reconciliatione cum Georgio, neminem unquam audire voluit. Hamiltonii, inter metum hostium imminentium, & spem adventantis auxilii, ad Havenni fluminis pontem (qui, circiter mille passus, ab Limnucho abest) sese instruxerant;

xerant : & pontem quidem levi præsidio obtinebant : reliquos in supercilio collium , qua hostem venturum sciebant , objecerunt , Levinius , præclulo per pontem transitu , paulo supra ad Monacharum familiam (Manuelem vocant) modicis aquis fluentem amnem , (uos transire jubet , & Hamiltonios è collibus dejicere , priusquam Duglassii adventent . Leviniam cum per æqua & iniqua ad hostem contendissent , ac , lapidibus è superiore loco dejectis , male accepti , jam ad manus venissent , clamor exortus est , de Duglassiorum adventu : atque una ipsi de itinere in aciem accurrentes , prælii fortunam non dubiam fecerunt ; Leviniani , cum multis vulneribus , in fugam compulsi : Hamiltonii , ac præter ceteros Jacobus nothus , crudeliter victoriam exerceverunt . Gulielmus Cumganius , Comitis Glencarniæ filius , multis plagis saucius , à Duglassiis propinquis suis est servatus . Joannem Stuartum occisum Comes Araniæ , ejus avunculus , multis lacrymis , & Duglassius luctu & mœstitia , sed , longe supra alios , Rex est profecutus : qui , confictu ex clamore & tumultu cognito , præmiserat Andream Silvium Largoum , familiarem suum , sed serum , re peracta , auxilium , ut vitæ Levinii Comitis , si qua ratione posset , prospiceret . Post hanc victoriam , factio Duglassianorum , ut , metu injecto , æmulos perpetuo sibi obnoxios haberet : quæstionem decrevit in eos , qui , adversus Regem , arma sumpserant . Ejus quæstionis metu , alii pecunia cum eis deciderunt , nonnulli in clientelam partim Duglassiorum , partim Hamiltoniorum se tradiderunt : pertinaciores in jus vocabantur . Ex eo numero , Gilbertus , Castiliffæ Comes , cum ab Jacobo Hamiltonio notho premeretur , ut se in clientelam Hamiltoniorum dederet , vir magni animi respondit : vetus amicitiaæ fœdus ab utriusque avis factum , quo in fœdere suis avus , velut honoratior , semper prior nominatur : neque se nunc adeo decoris familiaæ oblitum , aut à majoribus degenerem videri velle , ut in eorum clientelam (hoc est proximum servituti gradum) sponte concedat , quorum princeps , in æquo societatis fœdere faciendo , secundo fuerit loco contentus . Igitur cum , die dicto , Gilbertus , ad causam dicendam , adesse juberetur , Hugo Kennedus , ejus propinquus , respondit , eum non contra Regem , sed à Rege missum , eo in prælio affuisse : ac multum frementibus adversus ejus audaciam Hamiltoniis , Regias , si sit opus , se literas prolatorum , affirmavit . Rex enim cum ad alios complures , tum ad Gilbertum , domum abeuntem , scripserat , ut Joanni Stuardo se jungeret . Ille , cum jam certamen videret instare , nec spatium sibi relinqui , ad amicos & clientes convocandos , ex itinere , cum familia , quæ tum aderat , Sterlinum divertit . Igitur impotentia

Hamiltoniorum in eo iudicio paulum repressa, Jacobus Notus, gravissimo in Kennedum odio incitatus, cum intra paucos dies, per Hugonem Cambellum Aerenfis dicecesis præfectum in reditu tollendum curavit. Hugo, ut sceleris, quod clientibus commiserat, conscientiam dissimularet, quo die cædes facta fuerat, apud Joannem Areskinum, cujus uxor soror erat uxoris Gilberti Kennedj, fuit. Ea, statim facinore audito, multis verbis acertè ei scelus exprobravit. Ita nobilissima Kennedorum familia prope ad interitum redacta est. Comitis occisi filius, adhuc impubes, ad propinquum suum Arcibaldum Duglassium, tum Quæstorem Regium confugit: suamque & familiæ salutem ei commendavit: benigneque ab eo receptus, ob altam indolem, gener est destinatus. Hugo Cambellus, in jus vocatus, cum sceleris manifesti teneretur, solum veritit. Nec minus acriter Duglassii suam in Jacobum Betonium exercuerunt iram: copiis enim ad Fanum Andree ductis, arcem Episcopi, quem, omnium consiliorum auctorem Comiti Levinio fuisse, arguebant, expugnarunt, ac diripuerunt: ipse, quoniam nemo palam eum tueri audebat, mutando sæpe latebras, periculum effugit. Pari quoque dissimulatione, Regina, ne in mariti, quem oderat, manum veniret, solitudine sese tegebat. Proximo vere ineunte Duglassius expeditionem in Lidaliam fecit: multos latrones in casulis, inopinantes, oppressit: ac, antequam se colligere possent, occidit: captorum duodecim suspensio peremit: totidem obsidum loco retinuit: in quos, paucis post mensibus, cum eorum propinqui latrocinii non abstinerent, animadvertit. Accidit, in ejus expeditionis initio, res in primis memorabilis, quam, ob facinoris novitatem, non censui prætereundam. Fuerat, in stabulo Joannis Stuarti, homo humili loco natus, ac ministerio perinde humili, ad curandos equos, adhibitus: is cum, occiso ab Hamiltoniis patrono, aliquandiu, vagus & incertus consilii, oberrasset, tandem, animo confirmato, majus, quam pro fortuna & loco, unde erat, facinus patrare decrevit. Nam Edimburgum, ad destinatam patroni mortui ultionem, profectus, forte occurrit ejusdem fortunæ & familiæ homini: rogat vidisset ne Jacobum Hamiltonium nothum in urbe. Cum ille falsus esset, Vidisti, inquit, hominum ingratisime, & non peremisti sceleratum illum, qui optimum nostrum patronum trucidavit? Abi, quo dignus es, in maximam malam crucem: ac, tantum locutus, se, quo iter intenderat, proripiens recta in Aulam perrexit. Erant ibi in area ampla, quæ ante palatium suburbanum est, ad duo millia hominum armata, ex Duglassiorum & Hamiltoniorum clientibus, ad eam, de qua diximus expeditionem parata. Hic ille patroni vindex, ceteris neglectis,

ctis, in unum Hamiltonium oculis animoque intentis, tum sine armis penulatum ex area egredientem, conspicatus in fornice oblongo, & paulo obscuriore, qui portæ est impositus, in eum involat, ac sex vulnera (quorum quædam prope ad vitalia penetrabant, alia Jacobus, flexu corporis & objecta penula, pene effugerat) infligit, statimque sese in turbam retro conjicit. Repente orto tumultu, cum Hamiltoniorum quidam suspicarentur, à Duglassianis, veteris odii nondum oblitis, tam atrox facinus patratum, nihil propius factum est, quam ut hæ factiones inter se confingerent: tandem compressa paulum trepidatione, iussi omnes, qui aderant, ad parietes aræ circumjectos ordine simplice secedere. Percussor ibi, cruentum ferrum adhuc tenens, est deprehensus: Interrogatus, unde esset, & cur illuc venisset, cum non satis constanter responderet, ad carcerem tractus, repræsentatis tormentis, statim fassus, in ultionem cædis patroni, facinus à se susceptum: hoc autem unum se dolere, quod frustra tam præclarus conatus cecidisset. Diu tormentis excarnificatus, nullum conscium edidit: tandem damnatus, ac per urbem circumductus, cum nudi corporis totius singulæ partes ferro ignito tentarentur, nullum, nec sermone, nec oris habitu, doloris indicium dedit. Dextera manus cum detruncatur, levius, quam pro merito, eam plecti dixit, quæ animo tam forti non fuisset obsecuta. Eo quoque anno, Patricius Hamiltonius, è Joannis Ducis Albini forore, & fratre Comitis Araniæ natus, juvenis ingenio summo, & eruditione singulari, conjuratione Sacerdotum oppressus, ad Fanum Andree vivus est crematus. Non adeo diu, post ejus supplicium, animos hominum conterruit Alexandri Cambelli mors. Is erat è sodalitia Dominicanorum, & ipse magno ingenio juvenis, & eorum, qui Thomæ Aquinatis sectam imitantur, inter eruditiores habitus. Cum eo Patricius, de Scripturæ sacræ interpretatione, sermones sæpe contulerat: ac disserendo, eo perduxit, ut omnia prope capita, quæ tum habebantur paradoxa, vera fateretur. Nihilominus Alexander, vitæ, quam veri cupidior, à suis persuasus, eum publice accusavit. Patricius, ut erat natura vehementior hanc hominis ambitiosi pravam gloriæ captationem ferre non potuit: sed palam exclamavit, Ego te, hominum nequissime, qui quæ nunc damnas, ea vera esse scis, & paucis ante diebus, apud me es confessus, ad tribunal Dei vivi in jus voco: qua voce Alexander perturbatus, nunquam, ex eo die, compos mentis fuit: ac, non multo post, insania conflictatus, mortem obiit. Hoc toto spatio, ac magnam anni proximi partem, Duglassiorum aliis in aliam partem intentis, de Regis ab se secessione securi erant: quod, & blandimentis & immodica licentia satis

conciliatum ejus animum, crederent: nec, si secus erga eos animatus esset, ulla erat factio adversus ipsorum opes satis firma, nec locus ullus munitus, quo se reciperet, præter unam Sterlini arcem, quæ sedes Reginæ, ad habitandum, attributa fuerat: sed tum à Reginæ ministris, cum ipsa se, metu Duglassiorum, occultaret, ad tempus deserta: ac, tumultu paulatim residente, in speciem magis, quam adversus vim instructa. Rex, quantulocunque laxamento accepto, quod, id unum sibi per-fugium relictum, cerneret, cum matre clam transegit, arcem-que & circumjectos agros, cum aliis prædiis, non minus illi commodis, commutavit: deinde, rebus aliis, quatenus occul-te poterat, comparatis, & Duglassiis in custodiendo minus in- tentis, noctu cum paucis à Falcolandia Sterlinum se contulit: ac brevi multis procerum ad se accersitis, aliis, ad rei famam, sponte accurrentibus, jam satis, adversus vim, tutus erat. Ex horum sententia, Rex edixit, ut Duglassii ab omni admini- stratione publica abstinerent: item, Ne quis propinquorum, affinium, aut clientium eorum propius duodecim millia pas- suum, ad Aulam accederet: si quis secus fecisset, ei capitale fore. Id Edictum cum Duglassiis, Sterlinum venientibus, ob- latum fuisset, multis consentibus, progrediendum, Comes cum fratre Georgio auctores fuerunt, Edicto parendi. Ita retro Li- mnuchum concesserunt, ibi mansuri, dum certior nuncius ab Aula afferretur. Interea Rex, summa diligentia, missis etiam ad longinquas Regni partes viatoribus, proceres, quibus in Co- mitiis publicis sententiæ dicendæ est jus, imperat, ut Edimbur- gi, III. Non. Septemb. adsint: ipse Sterlini, Duglassii Edim- burgi copias contrahunt: uterque magis, sui tuendi causa, quam ut alterum invaderet. Tandem, postridie Calendas Jul. Duglassii urbe discesserunt, ac Rex sub signis ingressus est. Ibi, amicis apud Regem deprecantibus, conditiones Duglassiis oblatæ, ut Angusiæ Comes trans Spæam relegaretur, Georgius ejus frater, & Arcibaldus patruus in arce Edimburgensi custo- direntur: huic decreto si parerent, Regiæ clementiæ spes facta. Hac conditione rejecta, per fœciale m jussi, ad Comitium Edim- burgi, III. Nonas Septemb. adesse. Interea publicis functio- nibus eis ademptis, pro Comite Cancellarius est factus Gal- vinus Dumberus, nuper Regis præceptor, vir bonus & doctus: sed in quo nonnulli civilem prudentiam desiderabant: pro Arcibaldo, Quæstor Robertus Carnicrucius, à pecunia, quam virtute notior, Duglassii prope ad ultimam spem redacti, Edim- burgum, discessu Regis vacuum, missis cum Arcibaldo illuc aliquot equitum turmis, occupare conantur, eo consilio, ut, excluso illinc Rege, conventum solverent. Verum VII. Ca- lendas

lendas Septemb. Robertus Macsuallius, cum clientibus & amicis, magnoque promiscuo vulgi numero, jussu Regis, prævenerunt eos excluderunt, ac stationibus & excubiis diligenter dispositis, ad Comitorum usque tempus, summam ibi tranquillitatem servarunt. Duglassius, hac spe dejectus, ad Tentationem arcem suam, ad XI v. millia passuum ab urbe secessit. Rex, quo die, Sterlino movet, tanta vis imbrium de cælo dejecta est, ut, torrentibus auctis, comites ejus in multas partes distracti: ac diu vexati, multa nocte Edimburgum sint ingressi, ita vehementer violentia tempestatis afflicti, ut à paucis equitibus maximo damno facile affici possent. In comitiis aqua & igni interdictum fuit Comiti Anguliano, Georgio fratri, Arcibaldo patruo, præterea Alexandro Drumano Carnocensi, eorum intimo amico: bona eorum fisco adjudicata: adjectum eorum condemnationi edictum, quo, qui eos testis recepisset, aqua, igni, aliave ope juvisset, eidem poenæ obnoxii judicantur. Maxime ad eos damnandos, homines commoti putantur, quod Rex jurejurando affirmavit, se quamdiu apud Duglassios fuit, semper vitæ suæ timuisse: eumque timorem, post Georgii minas, vehementius auctum asseveravit. Unus in hoc Concilio, Joannes Bannatinus, est inventus Duglassiorum cliens, qui publice protestari auderet, nihil eorum, quæ tum agerentur, Comiti fraudi esse debere: cum justis ei metus causa esset, cur ad dictum diem non adveniret. Paucis post diebus, alter Comitis frater, Gulielmus, Abbas Cœnobii Sanctæ Crucis, morbo simul, & animi anxietate, & rerum præsentium tædio est extinctus: Sacerdotium ejus Robertus Carnicrucius, homo humiliori loco natus, sed pecuniosus, à Rege, tum à pecuniis inopi redemit, novo genere fraudis elusa lege ambitus, quæ Sacerdotia venire vetat: sponcione scilicet victus, qua, magna pecunia deposita, contenderat, Regem non eum proximo Sacerdotia vacuo donaturum. Duglassii tum demum, omni veniæ impetrantæ spe abjecta, ad vim apertam, & vindictæ solatium, ex inimicorum calamitate, conversi, prædia eorum omni genere molestiæ vexabant: Coslandiam, & Cranstonum vicos cremarunt: & quotidie portis Edimburgi ita obequitabant, ut urbs prope obsessa videretur: atque delicta potentiorum vulgus innoxium lueret. Inter hæc ad undecimum Calendas Decemb. Marzina, navigium ea ætate nobile, preciosis mercibus onusta, ad Ennervicum vi tempestatis in littus impegit: mercium pars à Duglassianis equitibus, in ea regione vagis, est direpta: reliquum etsi rustici sustulissent, tanta ignorantia precii, ut cinnomum, tanquam vilis cortex, ad ignis usum distractum esset: tota tamen invidia in Duglassianos versa est. Hac rerum commuta.

mutatione facta, latrones, qui jam diu metu à maleficiis conti-
 nebantur, è latebris suis prodeuntes, omnes regiones vicinas
 incursionibus infestas habebant: & quamvis à multis varia fa-
 cinora passim ederentur, omnia omnium furta & cædes ab au-
 licis, qui, e Regi hac re gratificaturos, existimabant, in Duglas-
 sios referabantur, ut nomen, alioqui populare, ad vulgus invi-
 diosum esset. Ineunte jam hyeme, Rex, ne quis esset exulibus
 receptus, ad Tentallonem arcem Duglassiorum maritimam
 obsidendam, proficiscitur. Id quo minore labore & impendio
 faceret, machinas æneas & pulverem è Dumbaro accepit. Ea CIS. D.
 arx, à Tentallone sex millia passuum distans, adhuc præsidio XXVII.
 Joannis, nuper Proregis, quod ipsius patrimonii pars esset, te-
 nebatur. Ibi, per aliquot dies, obsidione frustra tentata, cum
 ex obsessis nemo, ex obsidentibus aliquot cæsi, vulnerati, ac
 ignito pulvere afflati essent, re infecta discessum est. Inter
 redeundum, David Falconarius, qui cum pedite mercenario,
 ad machinas reportandas, erat relictus, ab equitibus Duglassianis,
 ad capendum extremum agmen, & moratores excipien-
 dos, missis interficitur: quæ res adolescentem Regem, ultro in-
 fensum, adeo commovit, ut per iram sanctè juraret, se vivo,
 nullum Duglassiis postliminium fore: ac statim, ut Edimbur-
 gum venit, ut eos arctius premeret, statuit, de consilii senten-
 tia, ad Coldingamiam manum assiduam magis, quam magnam
 continere: quæ agricolas à populationibus tueretur. Id munus
 Bothuelius, auctoritate & opibus Lothianæ facile princeps, ad
 se ab Rege delatum, recusavit: sive Duglassianorum poten-
 tiam, cui tota reliqua Scotia nuper videbatur impar, metuens,
 sive clarissimæ familiæ interitu, adolescentem acrem, & suo-
 ingenio paulo violentiorem, imbui ad crudelitatem, nollet.
 Cum Rex Hamiltoniis, ut hostium amicis, non satis fideret,
 & ob eandem Joannis Stuarti Leviniani, eis infensus esset, nec
 in alio quanquam, Nobilitatis vicinæ, satis auctoritatis aut vi-
 rium esset, tandem eo decursum est, ut Calenum Cambellum,
 in ultimis quidem Regni oris habitantem, sed prudentia clarum,
 & perspectæ in bello virtutis, & ob justitiam, vulgo carum,
 Rex cum imperio adversus rebelles mitteret. Duglassiani, Ha-
 miltoniis & ceteris amicis deficientibus ad summas angustias re-
 ducti, à Caleno & Georgio, gentis Humiæ principe coguntur,
 in Angliam, exulatum abire. Missi, mense Octobri, ab Anglo
 duo equites clari, qui, quanquam utroque Rege pacem vehe-
 menter cupiente vix ejus ineundæ rationem comminisci potue-
 runt: Henricus enim cum adversus Carolum Cæsarem bellum
 pararet, omnia à tergo pacata relinquere volebant: atque, ea-
 dem opera, Duglassiis reditum ad suos parare. Jacobus Ten-
 tallone

tallonem arcem maximopere cupiebat recipere: sed, à Duglassiis restituendis abhorrebat animus. Igitur cum, ob hanc causam, dies aliquot esset disceptatum, neque pax tamen coiret, tandem eo devenum est, ut induciæ in quinquennium fierent: ab Duglassiis Tentallone arce tradita, Rex suo syngrapho seorsum, de ceteris eorum postulatis, caveret. Arce dedita, cetera tamen non sincere servata sunt, nisi quod Alexandro Drumanio, Roberti Britanni gratia, redeundi data est venia: nam, superioribus mensibus, cum Jacobus Goluillius, & Robertus Carnicrucius, favoris erga Duglassios suspecti, ab aula fuissent remoti, eorum munia ad Robertum Britannum, aulica gratia tum florentem, aliisque multis ministeriis præfectum, fuerant delata. Post hæc, rebus non plane foris pacatis (nam Angli, nondum reversis domum legatis, Armen, Tevotiæ vicum, cremarant) ab armis reliquis annus fuit quietior: sed latronum audacia nondum plane erat compressa. Itaque Rex, ut metum ceteris injiceret, Gulielmum Cocburnum Henderlandium, & Adamum Scotum latrones insignes, Edimburgi deprehensos, capitali supplicio affecit. Proximo anno, mense Martio, Rex Jacobum, Moraviæ Comitem, Vicarium Regni fecit: & ad Litem misit, ut Comitem Northumbriæ conveniret, & cum eo, de pace & rebus repetendis, reddundisque ageret. Sed id colloquium orta inter eos contentio deremit, altero nitente, ut in Scotia, juxta leges, de expianda cæde Roberti Cari factas, altero, ut in Anglia conveniendi locus esset. Interea missi, qui utrunque Regem, ea de re, consularent. Ad xvii. Calendas Maji habito procerum conventu, post longam disceptationem, ad vesperum usque productam, Rex Comitem Bothueliæ, Robertum Maxuallium, Valterum Scotum, & Marcum Carum in arcem Edimburgensem custodiendos dedit: Marcæ & Tevotiæ fere principes alium alio relegavit, ratus, eos belli semina clam adversus Anglos spargere. Ipse, mense Julio, circiter octo millibus hominum coactis, expeditionem, ad reprimenda latrocinia, suscepit: & magna celeritate eo profectus, castra ad Eyum flumen posuit. Non procul inde, habitabat Joannes Armistrangius, princeps unius factionis latronum: is tantum sui metum vicinis incusserat, ut etiam Angli ad multa passuum millia penderent ei vestigal: ac Maxuallius etiam ejus potentiam reformidaret, omnibusque rationibus ei exitum intenteret: Joannes, à Regiis ministris electus, neglectus, fidei publicæ diplomate, cum, circiter quinquaginta equitibus comitatus, inermis ad Regem veniret, incidit in exploratores, qui eum, velut à se captum, ad eum perduxerunt: ibi cum majore comitum parte, fracta gula periit. Qui cædis auctores fuerant, vulgo

ferebant, se pollicitum fuisse, facturum, ut agri Scotici propinqui aliquot millia passuum Anglis parerent, si ea res sibi honori emolumentoque foret: cum Angli contra fuerint ejus morte vehementer lætati, ut qui gravi hoste liberati essent. Sex, qui superfuerunt, comitum ejus, obsidum loco, retenti, cum nihil apud eos Rex hoc metu proficeret, post paucos menses, pœnas luerunt: ab eis, qui domi superfuerant, novos obsides exegit. Lidaliani, relictis domibus, in Angliam populariter commigrarunt: & prope quotidianis incursionibus vicinas regiones infestabant. Paucis post diebus, Rex proceres relegatos libertati restituit, acceptis ab eis obsidibus. Ex his, Valterus Scotus, Roberto Jonstono, notæ crudelitatis latrone, ut Regi gratificaretur, interfecto, capitales cum ea familia suscepit inimicitias, ac magnis utriusque gentis damnis exercuit. Proximo anno, qui fuit M. D. XXXI. res accidit, novitate quidem admirabilis, & cujus admirationi nihil aut auctoris obscuritas, aut temporis, omnia diligenter explorantis, curiositas detraxit: Johannes Scotus, homo nec literis expolitus, nec usu magno rerum peritus, nec ingenii subtilitate ad fraudem appositus, cum in lite quadam succubisset, nec judicatum solveret, in Asylo Cœnobii Sanctæ Crucis, aliquam multos dies, sine cibo & potu se continuit. Res divulgata, & ad Regem tandem perlata est. Ejus jussu, veste mutata, & diligenter excussa, in arcem Edimburgensem seorsum ab omnium commercio sepositus, pane & aqua quotidie appositis, triginta duos dies omni cibo humano sponte abstinuit, inde, tanquam re satis explorata, eductus, nudus in publicum prodiit: & ad plebis concursum frequentem satis diu ineptissima oratione habita, nihil in ea memoria dignum est locutus, nisi quod se dixit, Mariæ virginis auxilio fretum, perferre, quamdiu luberet, jejunium. Hæc cum stultitiam magis, quam fraudem præferrent, dimissus, Romam profectus, & à Pontifice Clemente in eustodiam datus, donec, jejunando, miraculi fidem fecisset. Illinc veste, qua induti Sacrificuli missantur, donatus, testimonioque confirmato sigillo plumbeo, quod apud Romanenses maximam fidem habet, Venetias venit: ac, jejunandi fide apud eos confirmata, cum se voti reum diceret, ad viaticum itineris Hierosolymitani, quinquaginta nummos aureos (quos Ducatos vocant) accepit. Inde reversus, folia aliquot palmarum, ac sacculum lapidibus plenum attulit, quos videri volebat, è lapidibus colummæ, cui Christus alligatus, vapulavit. Cum domum reverteretur, Londino transiens, cathedram, quæ est in cœmiterio ad D. Pauli, ascendit: ac, magna populi frequentia, de divortio Regis Angli cum Regina, de defectione à secta Ro-

ε ι δ. δ.
XXXI.

mani

mani Pontificis, concionatus, verbis quidem asperrimis, & per jugulum redituris, si paulum prudentiæ in eo repertum fuisset: conditus ibi in carcerem, cum prope quinquaginta dies continuos victu abstinuisset, inde incolumis fuit dimissus. In Scotiam reversus, cum Thoma Duchtio se conjungere voluit, qui circa ea tempora ex Italia advenerat, ædemque Mariæ virgini, è stipe vulgo collata, ædificaret: magnumque è fictis miraculis quæstum faciebat. Sed Thomæ prope omnibus virâ flagitiosissima erat nota, & falsitas miraculorum deprehensa. Nemo tamen palam redarguere, ob metum Episcoporum, audebat, qui hoc novo Atlante suum, jam caducum Purgatorium fulcire conabantur: & ille, ut vicissim gratiam eis referret, quoties ex opulentioribus Sacrificiis eo quispiam Missatum veniebat mendicum aliquem, debilitate mentis aut corporis simulata, in promptu habebat, qui, illo missante, sanaretur. Ab hoc Thoma, qui in societatem lucri neminem admittebat, Joannes Scotus rejectus, cœnaculum subobscurum in suburbio Edimburgensi condixit: & altari pro opibus erecto & ornato, filiam impuberem, sed singulari oris elegantia, cereis circa accensis, in eo, pro virgine Maria adorandum, statuit. Sed cum is quæstus opinioni non responderet, ad pristinam vitæ rationem est reversus, postquam in simulatione sanctitatis præposteræ hoc tantum profecerat, ut omnes intelligerent non voluntatem ei, sed ingenium, ad impietatem comminiscendam, defuisse.

Initio sequentis anni, qui fuit M. D. XXXII. Bothueliæ Comes, quod clam in Angliam profectus sermones occultos cum Northumbriæ Comite habuisse diceretur, in arce Edimburgensi, ad xv. Calendas Feb. custodiri jussus est. Jacobus Sandelandius Eques, ob summam prudentiam & fidem, & majorem, quam pro ordine & loco, apud omnes bonos auctoritatem, missus est ad Heremitagium (ea arx est Lidaliæ) ad latronum incursiones inhibendas. Cum ab antiquissimis usque temporibus nulli essent in Scotia statim dies, aut certus locus, ad judicandum de pecuniariis intra cives litibus, Joannes, Dux Albius, à Pontifice Romano impetravit, ut summa pecuniæ annua, quanta satis esset, ad paucorum judicum salarium solvendum, imperaretur Ecclesiastico Ordini universo, à singulisque, pro modo census, exigeretur. Calvinus Dumbarius, Abredonensis Episcopus, suo & aliorum Sacerdotum nomine, Pontificem appellavit. Ea controversia tenuit, à v. Id. Mart. usque ad viii. Calendas Majus, quo die, collegium judicum Edimburgi constitutum est. Ab iis, cum ab initio multa utiliter essent excogitata, ut jus æquabile diceretur, tamen, qui sperabatur, eventus non est consecutus. Nam cum in Scotia nullæ pene sint leges, præ-

CID. D.
XXXI I.

ter conventuum decreta, eaque pleraque non in perpetuum, sed in tempus facta, iudicesque, quod in se est, lationem legum impediunt, omnium civium bona quindecim hominum arbitrio sunt commissa, quibus & perpetua est potestas, & imperium plane tyrannicum: quippe, quorum arbitria sola sunt pro legibus. In gratiam Romani Pontificis, quæstio severe in Lutheranos exercita. Pontifex contra, ut Regi, tam bene de se merito gratificaretur, sacerdotiorum decimas ei in proximum triennium dedit. Hoc anno, cum Angli, statum rei Scoticæ CIS. D. tranquilliorum indices fieri, cernerent, seque externis auxiliis XXXIII. eximarent nudatos, quod ipsi se cum Gallo, adversus Carolum Imperatorem, conjunxissent, undique causas belli quærebant: mense enim Aprili, è Bervico expeditione facta, Coldingamiam & Duglassium, multosque pagos vicinos, abacta præda, ferro flammaque fœdarunt, nullis apparentibus causis irritati, nec inimicitia denunciata. Quam enim cupide id bellum suscepit Anglus, ipsius edictum non multo post vulgatum demonstrat: ait enim, præsidarios Bervici licentia verborum, apud Scotos jactorum, irritatos fuisse. Verum ipsa verba in edicto inserta nullam contumeliam habent. Hæc causa cum ne ipsis quidem satis iusta videretur, Canaben, viculum ignobilem, cum paupero Cœnobio ad limitem situm, de quo nulla unquam controversia fuerat, tanquam sui juris, repetunt, & Duglassios exules restitui, petunt. Anglus enim, cum suam tum operam Gallo adeo necessariam videret, ut ea nullo pacto carere posset, eumque fœdere, in quo Scotis non caveretur, obstrictum haberet, non existimabat, fore difficile, ad quaslibet condiciones eos protrahere. Accedebat, quod alienato, per pacem Gallicam, & divortium cum amita sua, Cæsare, ac Romano Pontifice bellum apud omnes Reges Christianos ciente, magnam domi rebus novandis relinqueret occasionem: & Scotus ne adversus hostis minas esset imparatus, fratrem suum, Moraviæ Comitem, edicto per universum Regnum misso, Vicarium suum pronunciat: & quia limitum accolæ, per se, Anglis, magno mercenariorum præsidio fretis, pares esse non poterant, Regno in quatuor partes diviso, singulas per vices iussit potentiores cum suis familiis mittere, & quadragenos illic dies morari. His copiis sibi in orbem succedentibus, magna strages villarum & arcium, agro late pervastato, facta est. Anglus, sua expectatione frustratus, cum, præter opinionem, bellum duci videret, & alia sibi prævertenda, existimaret, pacem libenter cupiebat, sed, eam à se peti, volebat: cum è dignitate sua non crederet, illam aut offerre, aut petere. Commodissimum visum est, ut per Gallum, communem amicum, res conficeretur. Is

Stephanum Aqueum legatum in Scotiam misit, qui dispiceret, utrius culpa bellum id inter vicinos Reges ortum esset. Rex, de belli causa diligenter se purgat, conqueritur de suis legatis, diu sine responso in Gallia retentis: legato discedenti dat literas, quibus petit à Gallo, ut maneat in foedere antiquo, & à Joanne Prorege Rothomagi renovato. Simul in Galliam Davidem Betonium mittit, qui Anglorum calumniis responderet: item, qui, de foedere antiquo servando, & nova affinitate jungenda, ageret. Dat eidem literas, ad Senatum Parisiensem, acerbas, & querelarum plenas, de iis, quæ Rothomagi pacta & transacta erant, inter Franciscum Regem Gallorum, & Joannem Scotorum Proregem: vetera officia, conventa, pacta, foedera negligi, in gratiam hostium quondam communium. Has literas justus erat legatus, si, quæ ei mandata erant, in Galliam succederent, Concilio judicium dare, ac festatim in Flandriam proripere, eo (ut verisimile est) animo, ut amicitiam, & foedus, & affinitatem instrueret cum Cæsare. In Britannia interea & bellum gerebatur, & ad Novum castrum de jure belli certabatur. Cum inter utriusque gentis, ad pacificandum missos legatos non conveniret, missus est à Gallo Vido Floreus, ad res componendas. Ei Scotus respondit, se, quacunque posset in re, Gallo gratificaturum, simul de conjugali (de qua qui transigerent, legatos in Gallia habebat) quod visum est pro tempore, cum coegit. Floreo pacis interprete, præsidii à limite utrinque deductis, induciæ factæ, quas mox consecuta pax est. Pace parta, Rex, quanquam proximis aliquot annis cum Gallo, & Carolo Cæsare, per legatos, egisset, nunc tamen, ocio ab aliis curis impetrato, de eo vehementius, quam alias cogitandum sibi, existimavit. Ac, præter communes causas, affinitate potente se muniendi, & familiæ, quæ ab uno pendebat, per sobolem firmandæ, etiam de proximorum hæredum improba spe, curæ animus ejus, alioqui suspicacem, anxium habebant: multa enim eorum animos ad regni expectationem erigebant: opes domesticæ, solitudo Regis, & incauta ætas, animusque periculorum contemptor, quæ non modo fortiter adibat, sed etiam seculo provocabat, ut qui sæpe cum paucis adversus ferocissimos latrones proficiscens, frequenter eos, numero superiores, vel celeritate præventos capiebat: vel, Regii nominis reverentia attonitos, in ditionem accipiebat: diemque & noctem in equo sedens continuabat, victuque temere oblato, ac semper parco, uteretur. Hæc cum Hamiltonios in spem prope certam erigerent, longum tamen videbatur, fortuitos, aut naturæ sponte casus imminentes expectare, nisi insidiis mortem ei maturarent. Ei rei dabant occasionem ejus nocturnæ ad amicas itin-

nes, ad quas, plerumque unum aut alterum comitem assumebat. Sed cum hæc omnia, præter eorum expectationem, acciderent, statuerunt, spem legitimæ prolis (nuptias, quoad fieri poterat, impediendo) tollere: quanquam Joannes Dux Albinus, cum Prorex esset, huic incommodo satis prospexisse videbatur: qui, cum Rothomagi vetus inter Gallos, & Scotos fœdus renovaret, etiam caverat, ut Franci filia natu maxima Scoto locaretur. Sed hoc fœdus duo impedimenta objecta prope diremerunt. Nam Gallus, studio maxime & diligentia Angli in libertatem ex Hispanorum manibus restitutus, fœdus adeo amplum cum eis fecit, ut multum Scotico fœderi derogaretur: & filia Francisci, natu maxima, jamdudum decesserat: petebat igitur Scotos natu proximam Magdalenam. Cum, ad eam deponendam, legatos misisset, pater puellæ valetudinem excusabat: eamque adeo infirmam, ut nulla non modo spes liberorum, sed ne diuturnæ quidem vitæ esse posset. Sub idem tempus, de affinitate cum Carolo Cæsare jungenda, per legatos agitatum, tandem xxiv. April. anno millesimo, quingentesimo, tricesimo quarto, Cæsar Godscalcum Erycum, quo res esset occultior, Toletu per Hiberniam ad Scotum misit. Is cum exposuisset mandata sibi à Cæsare, de injuriis, Catharinæ amitæ, filiaque ejus ab Anglo factis: de universali Concilio convocando: de hæresi Lutherana expugnanda: de affinitate contrahenda. Ibi Cæsar per literas optionem Regi dabat, de tribus Mariis propinquis suis: hæc autem erant, Maria Caroli soror vidua, cæso à Turcis ejus marito, Ludovico Ungaro, Maria Lusitana, ex Leonora sorore, Maria Angla, ex Catharina amita nata. Et quia proniorem in has nuptias Carolus Regem fore sciebat, in eam magis partem incumberebat, ut Scotum à Gallicæ amicitie respectu abduceret, & cum Anglo, eadem opera, committeret. Rex ad ea respondit, Matrimonium cum Angla multis quidem modis, si confieri posset, utile fore, verum rem esse spei incertæ, majoris periculi & laboris, ac diuturnioris moræ, quam solitudo ipsius, qui unicus in sua familia esset, ferre posset: Ex omnibus Cæsaris propinquis, maxime commodam suis rationibus Christierni Danorum Regis filiam, ex Isabella Caroli sorore genitam. Ad id, paulo post, cum Carolus Madrico respondisset, eam alteri jam promissam, quanquam Cæsar, conditionibus oblati, magis ducere promissis Regem, quam quicquam velle transigere, videretur, tamen hæc actio non fuit omnino deposita. Tranquillis domi rebus, Rex, Scotiam navibus circumire, statuit: & feroces Insulanorum spiritus, ad imperata facienda, cogere. Primum ad Orcadas appulit: ibi turbas exortas composuit, paucis è Nobilitate cap-

C I D. D.

XXXIV.

ptis, & in custodiam datis: duas arces, alteram Regis, alteram Episcopi præfidiis communiit: deinde, ceteras insulas obeundo principes earum ad se accersit: renuentes vix cepit: impositis vectigalibus, acceptisque obsidibus, ac turbandarum rerum auctoribus secum abductis, præfidiisque è suo comitatu in arces impositis, alios è ducibus Edimburgum, alios Dumbarum misit. Nam Dumbari arcem, circa hæc tempora, Regi Joannes, Dux Albinus, reddidit, quam, ad eum diem, præsidio Francorum detinuerat. Proximo mense Augusto, acriter in Lutheranos inquisitum: quidam coacti publice recantare, nonnulli, quod citati non adessent, exules pronuntiati: duo cremati: quorum alter, David Strato, ejus criminis omnino purus erat: sed cum, in decimis publicano solvendis, paulo pertinacius ageret, Lutheranismi accusatus, pœnas commentitii criminis luit. In conventu, quem Rex, ad latrocinii purganda vicina, Jedburgi habendum curaverat. Valterus Scotus, perduellionis damnatus, in arcem Edimburgensem est inclusus, ibique, quamdiu Rex vixit, permanfit. Eodem Augusto mense, cum Gallus excusata (uti dictum est) filix valetudine, Scoto quamvis aliam Regii sanguinis puellam obtulisset, missi in Galliam legati, Jacobus, Moravix Comes, Regni Vicarius, & Gulielmus Stuartus, Abredonia Episcopus mari, Joannes autem Areskinus terra: quoniam mandata quædam ad Anglum ferebat, additus est eis quartus, Robertus Reidus, vir bonus, non vulgari prudentia. Ibi Regii sanguinis puella, Maria Borbonia, Caroli Ducis Vindocinensis filia, eis oblata est, quæ Regi collocaretur. Ac cetera quidem facile convenerant: tamen legati veriti, ne ex animo Regi hæc nuptiæ forent, sponsalia, eo inconsulto, facere non audebant. Interea Anglus, ut rem tantum non transactam turbaret, misit in Scotiam S. Davidis, sive Menevensis Episcopum, mense Novembri, qui libellos, Anglico sermone scriptos, religionis Christianæ dogmata continentes, offerret, Regemque rogaret, ut eos perlegeret, ac diligenter, quod in eis scriptum esset, expenderet: is aulicis quibusdam, Sacerdotum ordini addictissimis, eos dedit inspiciendos: at illi vix inspectos hæreseos damnarunt, & Regi sunt gratulati, quod oculos, in tam pestiferis scriptis intuendis, non confecerassent. Hæc legationis causa vulgo est feminata. Sunt qui, secretiora mandata fuisse ad Regem allata, credant. Deinde idem Episcopus cum Gulielmo Havarto, Ducis Norfolciæ fratre, Sterlinum adeo inexpectatus venit, ut Regem prope, ante rumorem sui adventus, oppresserit. Petebat Anglus ut idem Scotis diceret, quo die, de rebus magnis & magnopere ad utriusque gentis salutem pertinentibus secum colloqueretur:

magna

C I O . D .

X X X V .

magna spe, si cetera convenissent, fore, ut eifiliam collocaret: ac totius eum Britannix Regem post se, relinqueret: & quo firmitus promissis crederet, eum in presentia, Ducem Eboracensem, ac regni Anglici Vicarium pronuntiaret. Cum Jacobus tam magnis promissis libenter fuisset assensus, ac de die convenisset, duæ factiones professionem Regis in Angliam impediendam susceperunt: Hamiltonii occulte, quod proximi essent hæredes, id laborabant, ne Rex uxorem duceret, liberosque relinqueret, qui eos à successione Regni excluderent. Sacerdotes ipsi frequentes contendebant. Causæ, in speciem honestæ, prætendebantur, primum pericula, si in potestatem veteris inimici Rex cum paucis sese daret, ubi ei, velit nolit, alienæ voluntati obtemperandum foret. Recitabantur majorum exempla, qui, vel credulitate sua, vel hostis perfidia, in extremam necessitatem deducti, ex amicis pollicitationibus, damnum & ignominiam domum retulerunt. Jactabatur Jacobi Primi infelix error, qui, per inducias in terram (ut rebatur) amicam delatus, per annos octodecim captivus detentus, tandem expressis ab eo conditionibus, quas nec debuit, nec potuit accipere, avarè suis est venditus. Proferebatur Milcolumbus primum, deinde frater ejus Gulielmus, Scotorum Reges, illecti Londinum per Henricum Secundum, atque inde in Galliam protracti, ut speciem belli gerendi adversus Gallum, vetusto fœdere sibi conjunctum, præberent, At nihil horum Henricus Octavus faciet. Primum, qui istud sciemus? deinde, cujus imprudentiæ est fortunas omnes: vitam, decusque, quæ in tua manu sunt, alienæ potestati permittere? Demum Sacerdotes, qui pro aris ac focis sibi certandum videbant, Jacobum Betonium, Fani Andreæ Archiepiscopum, & Georgium Crichtonium, Caledoniæ Episcopum, senes invalidos ad aulam pertraxerant, fremere, religionem hoc congressu prodi, quæ tot seculis à majoribus servata, custodes suos servaverit: cujus ruinam mox Regni interitus esset secuturus: Eam, levissimis de causis deserere, hoc præsertim tempore: cum universus orbis pro ejus incolumitate vota faciat, & arma induat, non dico, quanto cum periculo in presenti, & in posterum infamia, sed quanto cum scelere & impietate sit conjunctum. His velut machinis admotis, cum Regis animum, superstitionibus obnoxium, labefactassent, tum corruptis, qui plurimum poterant, aulicis, magnam per eos Regi pecuniæ vim polliciti, penitus eum à colloquio averterunt. Anglus, pro eo ac debuit, rem indigne tulit: ita discordiarum semina iterum jacta. Interea Rex, diuturnum coelibatum ægerrime ferens, non magis legationibus externis, quam domesticis aulicorum dissensionibus in

- diversa distrahebatur, omnibus utilitatem publicam præferentibus, multis tamen è publico negotio privatum emolumentum spectantibus: & quanquam plerique rebus Caroli florentibus, affinitatem cum eo utilem existimarent, Rex ipse tamen pronior in Gallicam amicitiam erat. Itaque, cum per legatos res non conficeretur, ipse in Galliam navigare statuit,
- CIS. 10. & classe pro temporis brevitate ornata, VII, Calend. Aug. XXXVI. portu Lethæ solvit, omnibus, quo pergeret, ignaris; nam pluri mi rebantur, Angliam petere, ut avunculum conveniret poenitentia videlicet ductum, quod, superiore anno, cum eo congressus non esset. Sed cum, orta tempestate, ventis contrariis jactaretur, sciscitanti navis gubernatori, quem cursum teneri vellet, in quamlibet inquit, si necesse est, terram appelle, præter unam Angliam: tum demum ejus consilium est intellectum. Igitur, quanquam domum revehi posset, maluit tamen Scotiam circumvectus, iter per Oceanum Occidentalem experiri: ibi quoque vento parum secundo usus, ex consilio paucorum, dormiens retro vectus est. Eam rem, expectatus, adeo ægre tulit, ut Jacobum Hamiltonium, jam inde, à cæso Comite Levinæ, invisum, ex eo, implacabili prosequeretur odio, neque ceteris ejus consilii auctoribus unquam satis æquus fuerit. Neque decrant, qui, ut iræ Regiæ obssecundarent, Hamiltonium, simulatione officii, revera, ut conatus ejus impediret, fuisse secutum, insimularent. Iterum navigationem tentaturus, multis è procerum numero prosequentibus, Calendis Septemb. solvit, ac decimo post die, Diepam Normanniæ portum appulit, inde, ut famam sui adventus præveniret, occultans quis esset, ad Vindocinensis oppidum, ubi tum diversabatur, magna celeritate se contulit: cujus filia cum ei visa non placuisset, ad aulam recta contendit. Et cum ad Regem Franciscum, præter ejus aliorumque expectationem, venisset, ab eo amantissime est acceptus: qui suam ei filiam Magdalenam, prope invitus, VI. Calen. Decemb. despondit. Pater enim, ut ante dictum est, qui filiam natu majorem, ob valetudinis infirmitatem, ad liberos procreandos, inhabilem rebatur, filiam minorem, aut aliam quamlibet, è Nobilitate Gallica, uxorem offerebat. Sed Jacobus & Magdalena, jam ante per nuncios amore inter se coalito, & ex mutuo aspectu, congressu, & colloquio confirmato de sententia deduci non poterant. Nuptiæ Calend. Januariæ. factæ, anni millesimi, quingentesimi, tricesimi septimi cum summa omnium lætitia, in Scotiam, classe Gallica comitati, appulerunt, ad V. Calendas Junii. Nec diu illa superstes fuit, febre hætica consumpta. Decessit, Nonas Julii, cum ingenti omnium, præterquam Sacerdotum mœrore, quod ea viva (quam scirent,

scirent, sub amittæ, Regina Navarræ disciplina educatam) formidabant, luxui suo ac libidini modum impositum iri. Ceteris ejus mors tantum dolorem attulit, ut tum primum (ut opinor) apud Scotos vestis lugubris usus occæperit: quæ, ne nunc quidem, quadragesimo post anno, quanquam mores publici in pejus fere proficiunt, admodum est frequens. Legati in Galliam statim, David Betonius cardinalis & Robertus Mascualius, missi, qui Mariam Guisianam, Longovillani Ducis viduam accerferent: nam Rex, id quod evenit, de exitu uxoris veritus, in illam oculos conjecerat. Hæc anno, Bothulius, quod in Angliam clam commearet, & cum Anglis etiam in Scotia clam consilia conferret secreta, extra Scotiam, Angliam, & Galliam fuit relegatus. Circa idem tempus, complures perduellionis fuerant infimulati, Joannes Forbosius, juvenis acer, & magnæ familiæ factionis princeps ab Huntillæo æmulo creditur oppressus. Erat enim quidam Strachanus, homo ad quodvis flagitium promptus, multos annos Forbosio valde familiaris, & omnium ei nequiter patratorum aut conscius, aut particeps aut auctor: is parum (ut rebatur) ab eo, pro merito, cultus ad inimicum ejus Huntillæum se confert: & crimen capitale vel ad eum detulit, vel (ut plurimi putant) una cum eo confinxit: quod Forbosius videlicet, ante annos complures, de Rege occidendo, consilium inisset. Id crimen quanquam nec satis firmis argumentis, nec idoneis testibus fuisset probatum, & studia inimicorum in judicio neminem laterent, XIII. die Julii, à iudicibus, magna ex parte ab Huntillæo conductis damnatus, capite luit. Sed ejus supplicium vulgo minus triste fuit, quod, etsi criminis, ob quod pœnas dederat, expertem homines crederent, tamen, ob superioris vitæ facinora, morte non indignum existimarent, Strachanus judex, quod tantum crimen tam diu celasset, extra Scotiam relegatus, complures annos Lutetiæ vixit, adeo foede & nequiter, ut nullum in eo crimen incredibile esset. Rex, non adeo multo post, velut pœnitentia ductus, Forbosii alterum fratrem in familiam suam recepit, alteri, claris nuptiis aucto, bona in fiscum redacta restituit. Post paucos dies, aliud secutum est judicium & reorum genere, & sceleris novitate & atrocitate supplicii maximè miserabile. Joanna Duglassia, Comitissæ Angusæ soror, Joannis Leontis, Reguli Glammiffi uxor, item filius ejus, & posterior maritus, Gilespicus Cambellus, Joannes Leon prioris mariti propinquus, & senex Sacrificulus infimulati, quod Regem veneno tollere voluisse dicerentur. Hi omnes quanquam ruri assidue, procul ab aula, vitam agerent, nec quicquam, quod eos læderet, à propinquis & ministris foret expressum, tormentis tamen damnati, & in arcem Edimburgensem

genfem conditi: Duglassia, quinto post Forboſii ſupplicium die, igni cremata, cum maxima ſpectantium commiſeratione, movebat enim homines & ipſius, & mariti nobilitas, & in juven-tæ vigore, formæ, inter paucas egregiæ commendatio, &, in-ter ipſum ſupplicium, virilis in femina animi fortitudo: ſed o-mnium maxime, quod fratris exuli odium pluſquam crimen ſuum, ei obefſe, crederetur. Maritus ejus, cum ex arce Edim-burgenſi evadere conaretur, per demiffum funem, ſed forte breviorẽ, quam ut radices rupis attingeret, fractis eo caſu prope totius corporis offibus, fuit extinctus: filius adoleſcens ſimplicior, quam ut ſuſpicio tanti facinoris in eum caderet, in arcem inclufus, &, Rege demum mortuo, dimiffus, adempta bona recuperavit. Accuſator fuit Gulielmus Leon, propin-quus. Is, poſtquam familiæ nobiliſſimæ interitum, è tua calu-mnia, imminere vidit, ſera pœnitentia ductus, ſuum ſcelus Regi eſt confeſſus: nec tamen aut pœnam reorum levavit, aut ef-ficere potuit, quo minus bona fiſco addicerentur. Proximo, qui hunc ſecutus eſt, anno, poſtridie Idus Jun. Maria Guifia ad Balcomium, villam Jacobi Lermõnthii appulit: inde terreſtri itinere ad Fanum Andræ vecta, magna frequentia Nobilitatis illuc collecta, Regi nupſit. Initio anni proximi, qui fuit M. D. xxxix. Lutheraniſmi ſuſpecti complures capti ſunt: ſub fi-nem Februarii, quinque cremati: novem recantarunt: com- plures exilio damnati. In his fuit Georgius Buchananus, qui, ſopitis cuſtodibus, per cubiculi feneftram evaſerat. Hoc an-no, Regina filium peperit ad Fanum Andræ: item proximo an-no, alterum ibidem. Hoc anno, atque item ſuperiore, magis quietæ, quam compoſitæ res erant: nec tam ſeditionum cauſæ, quam auctõr deerat: multis cupientibus, ſed nemine auſo, ſe tumultus ducem profiteri. Nam Rex, proviſis jam hæredibus, de ſua ſalute ſecurior, Nobilitatem, velut ignavam & imbel-lem, cœpit contemnere, tanquam, adverſus domum ſobole con-firmatam, nihil auſuros. Ac jam ad ſubſtructiones ocioſas ani-mum adjecerat. Ad hæc pecunia opus habebat Rex, juxta egens ac cupiens: unde pâr formido invaſit & Nobiles, & Sacerdotes, dum eam quiſque tempeſtatem à ſe in alterum inclinare con-tendit. Interim, quoties apud familiares, de inopia publica, querebatur, altera alterius factionis opes oſtentabat, velut prædam paratam, & ille, modo his, modo illis aſſentiens, utroſque, in-ter ſpem formidinemque, ſuſpenſos tenebat. Igitur cum, ea tem-peſtate, legati Anglorum in aulam veniſſent, ab eoque petiſſent, ut Eboracum ad avunculum accederet, magnumque, ſi id faceret, operæ precium pollicerentur, ac prolixè, de ſui Regis amore & benevolentia, erga eum, ſponderent, factio Sacerdo-tibus

M. D.
xxxix.

M. D. xl.

tibus iniquior, tota conatu atque animi viribus, eo incubuerunt, ut Rex tempus, locumque colloqui petitum obiret. Id cum Sacerdotes rescissent, actum de Ordine suo, rati, nisi & congressum Regum impedirent, & eorum concordiam turbarent, odiorumque semina, Regem inter & proceres, jacerent. Omnes autem rationes circumspectantibus, unum illud tum præsentis malo remedium præsentissimum est visum, si animum Regis, adversus pecuniam infirmum, largitionibus immensis aggredierentur. Proposita ante oculos periculi magnitudine, & fluxa & incerta promissorum hostilium fide, pecuniam domi & majorem, & facile parabilem, ostentant: primum, de suo id annos singulos, se triginta aureorum millia contributuros, ceterasque omnes fortunas, ad incerta discriminum, si res postulet, paratas fore, pollicentur: ex bonis vero eorum, qui adversus Pontificis Romani auctoritatem, Regiamque Majestatem rebellarent & novis ac sceleratis erroribus statum Ecclesiarum turbarent, pietatem everterent, Magistratum juratollerent, ac tot seculorum instituta convellerent: ex horum, inquam, bonis in fiscum relatis, posse supra centum aureorum millia annua confici, si Rex tantum (quoniam ipsi de capite civium jus dicere, non possent) qualem velint, judicem ferret. Ceterum, in quaestione exercenda, nullum fore periculum, autiam judicando moram: cum tot hominum millia nihil dubitent, Veteris & Novi Testamenti libros contrectare, de Pontificis potestate sermones serere, veteresque ritus Ecclesie contemnendo, religiosi hominibus, ac Deo sacratis, omne obsequium ac reverentiam detrabere. Hæc cum illi vehementer urgerent, datus est eis judex, ex animi sententia, Jacobus Hamiltonius, nothus Comitis Araniæ frater, multis largitionibus ante eis obnoxius, & qui, facinore quantumvis crudeli, Regis animum jamdudum offensum, sibi conciliare cuperet. Venerat in Scotiam, circa idem tempus, Jacobus Hamiltonius, Linnuchi conventuum judiciorum præfectus, idemque superioris Jacobi frater patruelis. Is, post diuturnum exilium, cum adversus Jacobum nothum judicium esset professus, impetrato in patriam ad tempus reditu ac intellecto in quanto discrimine ipse, una cum ceteris purioris doctrinae studiosis, versaretur, filium ad Regem, in Fisam transmissurum, misit, qui, cum nactus, antequam naviculam conscenderet, trepido nuncio hominem, alioqui natura suspiciosum, implevit, rem esse capitalem, & toti Regno periculosam, nisi Rex adversus insidiatorem facinus occuparet. Rex, qui tum in Fisam properabat, juvenem remisit Edimburgum, ad conventum, quem Scacarium vocant: ibi convenire jussit, Jacobum Lermonthium, Jacobum Kircadium, ac Thomam

mam Areskinum: quorum primus erat familiæ præfectus, al-
 ter Quæstor primarius: neuter à religione puriore alienus:
 tertius Papisticæ factioni deditissimus, & Regi ab epistolis. Eis
 mandabat, ut nuncio æque certam haberent fidem, ac si ipse
 præsens eadem narraret, ac annulum notum, de digito
 detractum, pro tessera, ad eos misit. Hi, consilio inter se
 communicato, Jacobum jam pransum, ac se ad iter expediens
 tem, domi suæ comprehendunt: & in arcem dant custodien-
 dum: ipsi cum per exploratores comperissent, Rege exorato,
 dimissum iri, præter publicum periculum, etiam sibi metuen-
 tes, si homo factiosus & potens, ac tanta ignominia laceffitus,
 incolumis evaderet, non ignari, quam acerbè & crudeliter vin-
 dictam exerceret, summa celeritate in aulam profecti, discrimi-
 nis præsentiam, ingenium pravum, animum acrem, opesque,
 omnia quam suspiciosissime possunt, in majus augentes, Regi
 persuaserunt, ne hominem, juxta callidum & audacem, ad hæc
 ignominia irritatum, indicta causa, liberaret. Igitur Rex Edim-
 burgum, ac inde ad Setonium profectus, Jacobum, ad causam di-
 cendam, promi jussit, ac judicio, more patrio constituto, dam-
 natum, capite multavit: & corpore, post mortem, lacerato par-
 tes ejus in publicis urbis locis suspensæ. Crimina adversus Regem
 objecta, quod, certo die, effracto cubiculo, Regem trucidare
 constituisset: quod cum Duglassiis, hostibus publicis, secreta
 consilia communicasset. Ejus mors, ob scelerate actam superio-
 rem vitam, paucis attulit dolorem, præterquam propinquis, &
 Sacerdotum Ordini, qui in ejus incolumitate omnem prope sua-
 rum fortunarum spem collocarant. Ab eo tempore, suspicione
 adversus Nobilitatem aucta, curisque subinde animum anxium
 vellicantibus, insomniis etiam nocturnis mens ægra sollicita-
 batur: quorum unum insigne circumfertur. Videre visus est Ja-
 cobum Hamiltonium, ense stricto, in se ruentem, primum
 dextrum, deinde sinistrum detruncasse brachium: cumque com-
 minatus fuisset, se brevi, ut vitam quoque adimeret, affutu-
 rum, statim disparuisse. Ille trepide experrectus, cum, desom-
 nii eventu, multa secum volveret, paulo post allatum est, u-
 trunque filium, alterum ad Fanum Andreæ, alterum Sterlini,
 eodem prope temporis momento, decessisse. Interea cum Anglo,
 jamdudum inensu, neque certa pax, nec bellum erat. Nulla e-
 nim armorum denunciatione, è vicina Scotia prædæ agebantur,
 nec Angli, de rebus repetundis appellati, quicquam æqui re-
 spondebant: nemini erat incertum, Henricum ob frustratio-
 nem ad Eboracum colloquii graviter indignari. Scotus autem,
 etsi pro certo haberet, bellum instare, censumque habuisset, &
 fratrem, Moraviæ Comitem, universis copiis ducem designaf-
 se

set, & in belli apparatu distineretur, legatum tamen ad hostem misit, qui sine vi, si fieri posset, componeret: Georgio interim Gordonio, cum mediocri manu, ut incursionum licentiam inhiberet, ad limitem missio. Angli, Gordonianorum paucitate contempta, cum ad Ieduardum cremandum properarent, Georgus Humius cum quadringentis equitibus eis se objecit: praelioque acri conferto, cum Gordoniani procul visi essent, metu injecto, effusa fuga, se hosti subdixerunt: ceteri non adeo multi: plurimi capti. Jacobus Lermonthius, qui ad Novum Castrum de pace agebat, vix tandem responso accepto, quo belli apparatus occultior foret, una cum Anglorum exercitu redire iussus est. Eidem exercitui occurrit Eboraci Joannes Areskinus, & legati nuper à Scotia missi. Hi quoque ab Havarto, qui copiis praeerat, retenti: nec ante dimissi, quam Bervicum est ventum. Scotus, ante legatorum reditum, certior de adventu Anglorum per exploratores factus, ad quatuordecim millia passuum à limite, ad Falaum Fanum castra posuit, praemisso Georgio Gordonio, cum decem millibus. qui vagas Anglorum populationes prohiberet: verum is nihil memoratu dignum gessit: ac ne levia quidem certamina cum hoste conferuit. Rex mirum in modum cupiebat praelio decernere, adversa Nobilitate: à quibus id impetrare non poterat. Plenus irarum, multa in eos fudit convicia, imbelles & majoribus indignos eos compellans, ac subinde distitans, quando ab eis proditus esset, se cum sua familia, quod illi renuissent, facturum. Nec placari poterat, quamvis frequentes dicerent, satis ei ad gloriam perperatum, quod tantum Anglorum exercitum, tanto tempore collectum, ac Scotos ex improvviso aggressum, ac magna comminantem, non modo libera populatione prohibuisset, sed, per octo dies, quos in Scotia manserat, ita continuisset, ut vix unquam ultra mille passus à limite sit ausus discedere: nam Bervico Anglus egressus, adverso flumine Calsonem usque tenuit iter: ibi certior, de Scotici exercitus adventu, vado copias Anglus traduxit. adeo pugnae fugientes eventum, ut, cum temere & sine ordine in fluvium proruerent, uti quisque transferat, signis relictis, qua proxime possent, domum properarent. Nec Gordonius interim, qui haec è propinquo prospiciebat, quicquam movebat: hanc ob causam, Rex adversus eum odium implacabile conceperat. Maxuallius, ut Regis iram ex parte leniret, promittebat, si sibi decem tantum millia permitterentur, se per Solvaum in Angliam penetraturum; ac operae precium facturum: quod adeo praestare poterat, nisi Rex, proceribus insensus, Oliverio Sinclaro, Roselini Comarachi fratri, literas dedisset occultas, quas in tempore promeret:

in eis scriptum erat, ut exercitus universus Oliverium pro duce agnosceret. Id consilium eo spectabat, ne, si quid felicius gestum foret, rei prosperæ gloria penes proceres esset. Cum jam in hosticum esset perventum, ac circiter quingenti equites Angli in propinquis collibus cernerentur, Oliverius à sua factione in altum elatus, ac duabus hastis innixus, Regias profiteri literas iussit, quarum lectio adeo totum exercitum offendit, & in primis Maxuallium, ut, ordinibus solutis, omnes confundi ac misceri statim cœperint. Hostes, homines militares, sed nequam ad tantæ rei expectationem coacti, cum eam omnium rerum perturbationem è loco superiore intuerentur, magno (ut eis mos est) cum clamore trepidos, inter pugnae & fugæ confusum, aggressi, pedites, equites, & calones confusos in paludes proximas adigunt: ibi multi ab Anglis, plures à Scotis latronibus capti, & Anglis divenditi. Calamitate exercitûs ad Regem, qui non procul aberat, delata, supra quam credi potest, commotus indignatione, ira & mœstitia animum in diversa trahentibus, nunc in vindictam de suorum (ut ipse dicitabat) perfidia pronus, nunc in novum belli apparatus, & rationem rerum gerendarum intentus erat. Id autem, inter res prope perditas, optimum est visum, ut, iudiciis cum Anglo factis, Arcibaldum Duglassium, Angusæ Comitem, quibuscunque posset conditionibus, revocaret. Interim, vigiliis & inedia vires corporis labefactantibus, animo curis obruto, intra paucos dies moritur, x i i i. die Decembris, relicta filia hærede, ante quintum diem nata, sepultus fuit, postridie Id. Jan. in Cœnobio Sanctæ Crucis prope Magdalenam priorem conjugem. Erat ei, dum viveret, facies & compositio membrorum decora, statura mediocris, supra corporis modum, vires: ingenium acre, sed quod, vitio temporum, parum fuit excultum. Victu utebatur parco, vino parcissime: laboris, algoris, æstus, inediae patientissimus. Sæpe in equo sedens hieme asperrima, diem noctemque continuabat, ut latrones inopinantes domi deprehenderet: illaque celeritate, tantum sui metum incusserat, ut, velut eo semper præsentem, à maleficiis se continerent. Tanta moris patrii erat scientia, ut, de rebus gravibus, etiam per iter, summa cum æquitate expeditissime responderet: aditus etiam pauperioribus ad eum erat facillimus. Ingentes autem virtutes vitia prope adæquabant, sed quæ temporis magis, quam naturæ videri poterant: omnium enim rerum licentia disciplinam publicam solverat, quæ, nisi magna severitate animadversionis, sisti non poterat. Pecuniæ autem id fecerat avidiorem, quod, cum alienæ potestatis esset, in summa parsimonia educatus fuisset: & cum primum sui juris est factus, in vacuas ædes ingresso, dire-

pta suppelle&tili, omnisei simul Aulae partes denuo erant exor-
 riandae; proprium autem Regum patrimonium in eos, quos
 minime voluisset, usus, curatores ejus adsumperant. Ad mu-
 lieres autem proniorem eum reddiderant adolescentiae edu-
 catores, qui, hac ratione diutissime eum sibi obnoxium fore,
 arbitrabantur. Nobilitatis magna pars ejus mortem non adeo
 moleste tulit, ut quorum alios exilio multaverat, multos custo-
 diis coercuerat: alii, metu severitatis ejus, nunc ad pristinum
 contemptum ira recenti adjecta, maluerunt, Anglo se hosti de-
 dere, quam sui Regis irae se committere.

LIBER DECIMUS QUINTUS.

REGI, in ætatis flore, non tam morbo, quam
 mœroris vi, extincto, motibusque superiorum
 temporum, inopinato eventu, sopitis verius, quam
 compositis, tanta prudentioribus imminere vi-
 debatur tempestas, quantam vix ulla proximorum
 seculorum memoria aut ex majoribus audierat, aut
 ipsa meminisset. Neque Rex domi suprema ordinaverat, & puel-
 lam, octavo, ante ejus mortem, die natam, hæredem relique-
 rat: & Nobilitatis duces, in quibus aliquid auctoritatis fuerat,
 vel suo fato functi erant, vel apud hostem exules, aut captivi
 retinebantur. Nec fuissent, si domi, vel ob odia privata, vel, ob
 dissensionem de religione, vivo Rege, metu compressam, &
 mox, animis metu solutis, erupturam, inter se discordes, quic-
 quam erant pro sanis acturi. Accedebat ad hæc bellum exter-
 num adversus Regem potentissimum: qui quomodo esset usu-
 rus victoria, multi, pro sua cujusque spe, aut metu, varie disse-
 rebant. Qui secundus erat hæres, ut nec, ad privatam vitam de-
 gendam, virtutibus multum vulgo præstabat: ita neque con-
 silio, ad Regnum gerendum, neque fortitudine erat insignis.
 Cardinalis, in publicis malis locum crescendi sibi esse, ratus, ut
 & Ordini, & Gallicæ factioni se ostentaret, facinus, & audax &
 impudens est aggressus: conducto enim Henrico Balsurio, sa-
 crificulo mercenario, falsum testamentum Regi subjecit: in
 quo ipse se, tribus assessoribus è potentissimis procerum ad-
 jectis, in summo Magistratu collocabat. Spem ei, id consilium
 successurum, faciebat Comitis Araniæ minime turbidum, & à
 periculis ad quietem pronum ingenium, & generis propinqui-
 tas: erat enim ex amita Cardinalis natus: & ipse unus ex pos-
 sessoribus, velut in partem dominationis assumptus. Occasio
 item supremæ potestatis invadendæ, & celeritatis egere visa
 est,